

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 126

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

63 metai

2020 m. balandžio 17 d.

Turinys

II *Komunikatai*

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI KOMUNIKATAI

Europos Komisija

2020/C 126/01	Bendros Europos COVID-19 plitimo valdymo priemonių atšaukimo veiksmų gairės	1
2020/C 126/02	Komisijos komunikatas, COVID-19. Aktualių ES prieglobsčio ir grąžinimo procedūrų nuostatų įgyvendinimo ir perkėlimo į ES gairės	12

II

(Komunikatai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI
KOMUNIKATAI

EUROPOS KOMISIJA

Bendros Europos COVID-19 plitimo valdymo priemonių atšaukimo veiksmų gairės

(2020/C 126/01)

Per 2020 m. kovo 26 d. susitikimą ⁽¹⁾ Europos Vadovų Tarybos nariai įsipareigojo padaryti viską, kas būtina, kad būtų apsaugoti ES piliečiai ir įveikta krizė, kartu išsaugant Europos vertybes ir gyvenimo būdą. Be to, kad reikia skubiai kovoti su COVID-19 pandemija ir jos tiesioginėmis pasekmėmis, Europos Vadovų Tarybos nariai paragino parengti priemones, kurios būtinos, kad Europos visuomenė ir ekonomika grįžtų į įprastą būklę ir vėl tvariai augtų, į jas integruojant, *inter alia*, perėjimą prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninę transformaciją ir pasinaudojant visa per krizę įgyta patirtimi.

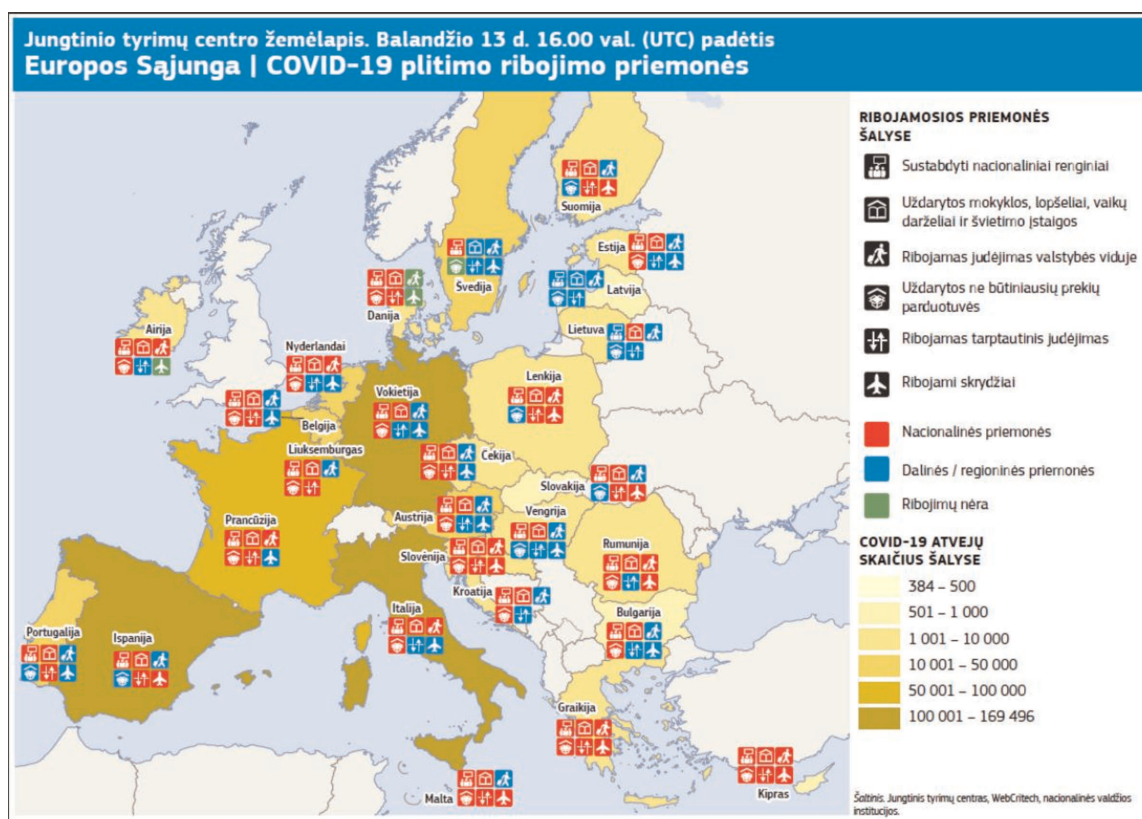
Šios Europos Komisijos pirmininkės ir Europos Vadovų Tarybos pirmininko pateiktos bendros Europos COVID-19 plitimo valdymo priemonių atšaukimo veiksmų gairės – tai atsakas į Europos Vadovų Tarybos narių raginimą parengti išeities iš krizės strategiją, kuri būtų koordinuojama su valstybėmis narėmis ir kuri sudarytų išsamaus ekonomikos atkūrimo plano ir precedento neturinčių investicijų pagrindą.

1. Įvadas

Dėl sparčiai kintančio COVID-19 pandemijos pobūdžio ir naująjį virusą bei jo sukeltą ligą gaubiančios nežinios sveikatos priežiūros sistemos susidūrė su precedento neturinčiais iššūkiais, o Europoje ir visame pasaulyje kilo didelių socialinių bei ekonominių pasekmių. Krizė jau pareikalavo tūkstančių gyvybių ir dėl jos sveikatos priežiūros sistemos tebeturi atlaikyti didžiulį krūvį. Imtasi išskirtinių ir precedento neturinčių ekonominių bei socialinių priemonių.

Visos valstybės narės uždraudė viešus susibūrimus, (visiškai ar iš dalies) uždarė mokyklas ir įvedė sienų ir (arba) kelionių apribojimus. Daugiau kaip pusė ES valstybių narių paskelbė nepaprastąją padėtį.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/43076/26-vc-euco-statement-en.pdf>

Šios ribojamosios priemonės buvo būtinos viruso plitimui sulėtinti ir jau išgelbėjo dešimtis tūkstančių gyvybių ⁽²⁾. Tačiau jos turi didelį socialinį ir ekonominį poveikį. Tos priemonės daro neigiamą įtaką psichikos sveikatai ir dėl jų piliečiai yra priversti radikaliai pakeisti savo kasdienį gyvenimą. Priemonės sukėlė stiprų ekonomikos sukrėtimą ir turėjo didelį poveikį bendrosios rinkos veikimui: sustojo visų ekonomikos sektorių veikla, buvo labai apribotas susisiekimas, o tarptautinės tiekimo grandinės ir asmenų judėjimo laisvė patyrė stiprų sukrėtimą. Dėl to kilo poreikis tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu taikyti viešosios intervencijos priemones, kuriomis būtų kompensuotas socialinis ir ekonominis poveikis ⁽³⁾. Iš nuotaikų rinkoje ir precedento neturinčio trumpalaikio nedarbo didėjimo tendencijų aiškiai matyti, jog, nepaisant priemonių, kurių buvo imtasi, ekonominis ir socialinis poveikis bus didelis.

Nors grįžti į įprastą padėtį užtruks labai ilgai, taip pat akivaizdu, kad išskirtinės izoliavimo priemonės negali trukti neribotą laiką. Kadangi įgyjame vis daugiau žinių apie virusą ir ligą, reikia nuolat vertinti, ar jos tebėra proporcingos. Būtina planuoti, kuriuo etapu valstybės narės galėtų atnaujinti ekonominę ir socialinę veiklą kuo labiau sumažindamos poveikį žmonių sveikatai, tačiau neužkrauti pernelyg didelės naštos sveikatos priežiūros sistemoms. Tam reikės tinkamai suderintos ES ir visų valstybių narių strategijos.

Tokia strategija numatyta šiose veiksmų gairėse. Jos parengtos remiantis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) bei Komisijos patariamiosios grupės COVID-19 klausimais ekspertinėmis žiniomis bei rekomendacijomis ir joje atsižvelgiama į įvairių valstybių narių patirtį bei išvalgas, taip pat į Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) rekomendacijas. Veiksmų gairėse išdėstomos rekomendacijos valstybėms narėms, kuriomis siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą kartu palaipsniui atšaukiant viruso plitimo valdymo priemones, kad bendruomeninis gyvenimas ir ekonomika vėl pradėtų funkcionuoti. Šios veiksmų gairės nėra ženklas, kad viruso plitimo valdymo priemonės gali būti atšauktos nedelsiant, bet jomis siekiama, kad valstybių narių veiksmai būtų grindžiami informacija, ir suteikiamas pagrindas užtikrinti ES lygmens ir

⁽²⁾ Komisijos tarnybos; Seth Flaxman, Swapnil Mishra, Axel Gandy et al. Estimating the number of infections and the impact of non-pharmaceutical interventions on COVID-19 in 11 European countries. Imperial College London, 2020.

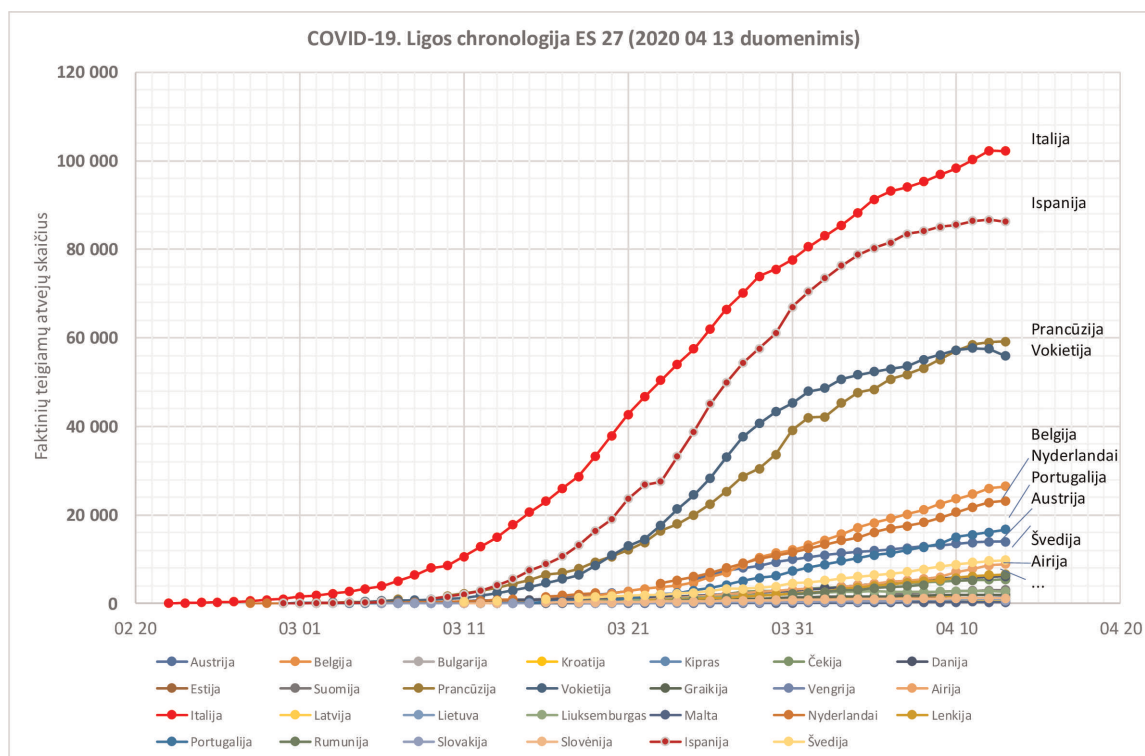
⁽³⁾ Be priemonių, kurių imtasi nacionaliniu lygmeniu, Komisija greitai įdiegė priemones, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos nacionalinėms viešosioms išlaidoms, pavyzdžiui, laikinąją valstybės pagalbos priemonių sistemą. Pradėjus taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą pagal ES fiskalinę sistemą, taip pat bus sudarytos sąlygos savo nuožiūra nacionaliniu lygmeniu teikti paskatas. ES lygmeniu Komisija teikė ekonominę ir finansinę paramą iš ES biudžeto, o Europos Centrinis Bankas teikė paramą pinigų politikos priemonėmis. Suderinto ekonominio atsako į COVID-19 pritrūkį apžvalga taip pat pateikta 2020 m. kovo 13 d. Komisijos komunikate COM(2020) 112 final ir 2020 m. balandžio 2 d. Komisijos komunikate COM(2020) 143 final.

tarpvalstybinį veiksmų koordinavimą, kartu pripažįstant, kad kiekvienos valstybės narės padėtis yra specifinė. Tarp veiksmų, kurie galėtų turėti įtakos valstybių narių sprendimams, kur, kada ir kaip atšaukti priemones, yra konkreti epidemiologinė padėtis, teritorinis organizavimas, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarka, gyventojų pasiskirstymas arba ekonominė dinamika. Taip pat reikės skirti dėmesio padėčiai ES kaimyninėse šalyse.

2. Laikas

Valstybių narių įvestos ribojamosios priemonės buvo būtinos siekiant sulėtinti epidemijos plitimą ir sumažinti sveikatos priežiūros sistemoms tenkantį krūvį (išlyginti kreivę). Šios priemonės buvo grindžiamos turima informacija apie ligos epidemiologines ypatybes ir buvo taikomos laikantis atsargumo principo. Jos leido išsikvototi vertingo laiko, kad valstybių narių sveikatos priežiūros sistemos galėtų pasirengti, įsigyti tokių būtiniausių priemonių, kaip asmeninės apsaugos priemonės, laboratorinė įranga ir dirbtinės plaučių ventiliacijos aparatai, be kita ko, tai daryti ES lygmeniu, ir pradėti kurti vakciną bei galimus gydymo metodus.

Vyraujanti mokslinė nuomonė yra ta, kad šios priemonės yra būtinos – iš tiesų, iš turimų duomenų matyti, kad taikant griežtų viruso plitimo valdymo priemonių derinį galima sumažinti perdavimo ir mirtingumo rodiklius ⁽⁴⁾

Šaltinis. Komisijos tarnybos. Faktinių teigiamų atvejų skaičius yra lygus bendro patvirtintų atvejų skaičiaus ir išgyjimo bei mirties atvejų skaičiaus skirtumui.

Reikia daugiau laiko jų visapusiškam poveikiui įvertinti, atsižvelgiant į viruso inkubacinį laikotarpį, ligos ir hospitalizavimo trukmę, būtinų pranešimų teikimą, testavimo intensyvumą skirtumus ir tolesnį plitimą, kuris galimas taikant izoliaciją, pavyzdžiui, tarp tos pačios šeimos narių.

Kadangi izoliavimo priemonės taikomos jau kelias savaites, natūralu, kad kyla klausimas, kada ir kaip jos gali būti sušvelnintos.

⁽⁴⁾ Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC), Coronavirus disease 2019 (COVID-19) in the EU/EEA and the UK – eighth update, 2020 m. balandžio 8 d., <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-rapid-risk-assessment-coronavirus-disease-2019-eighth-update-8-april-2020.pdf>.

Epidemiologijos ekspertai iš esmės sutaria, kad virusas toliau sklinda net ir taikant izoliavimo priemones ir kad bet koks laipsniškas izoliacijos sušvelninimas neišvengiamai lems tai, kad atitinkamai padaugės naujų atvejų. Tam reikės vykdyti nuolatinę ir išsamią stebėseną, taip pat būti pasirengusiems prireikus pritaikyti esamas priemones ir įvesti naujas priemones. Taip pat akivaizdu, kad visuomenė turės gyventi su šiuo virusu tol, kol bus atrasta vakcina arba gydymo metodas. Šiuo atžvilgiu būtina, kad piliečiams būtų aiškiai bei laiku teikiama informacija ir būtų užtikrinamas skaidrumas. Taip pat bus itin svarbu nuolat palaikyti dialogą su socialiniais partneriais.

Akivaizdu, kad sąlygos ir kriterijai, į kuriuos atsižvelgiant galima atšaukti viruso plitimo valdymo priemones, labai priklauso nuo duomenų, kurie laikui bėgant keičiasi, visų pirma nuo viruso plitimo lygio paveiktuose regionuose, nuo gyventojų imuniteto virusui vystymosi ir trukmės, taip pat nuo to, kokią poveikį ši liga turi įvairioms amžiaus grupėms. Patikimi duomenys padės sumažinti riziką, kad sprendimai grindžiami neteisingomis prielaidomis arba neišsamia informacija, pavyzdžiui, dėl to, kad vėluojama pranešti apie užsikrėtusius asmenis, kuriems simptomai nepasireiškė arba yra lengvi, arba dėl to, kad tie asmenys nėra testuojami. Šiose veiksmų gairėse pateiktos rekomendacijos grindžiamos šiuo metu turimomis mokslinėmis žiniomis. Jos turėtų būti persvarstytos gavus papildomų įrodymų, nacionaliniams duomenims tapus geriau palyginamiems arba geriau suderinus matavimo metodus.

3. Kriterijai

Vertinant, ar atėjo laikas pradėti švelninti izoliaciją, svarbūs trijų rūšių kriterijai:

1. Epidemiologiniai kriterijai, rodantys, kad ilguoju laikotarpiu ligos plitimas stipriai sumažėjo ir stabilizavosi. Tai gali rodyti, pavyzdžiui, ilgalaikis naujų užsikrėtusių asmenų, hospitalizavimo atvejų ir intensyviosios terapijos skyriuose gydomų pacientų skaičiaus mažėjimas.
2. Sveikatos priežiūros sistemos pajėgumų pakankamumas, pavyzdžiui, intensyvios terapijos skyrių užimtumo lygis, pakankamas ligoninių lovų skaičius, intensyviosios terapijos skyriuose reikalingų vaistų prieinamumas, gebėjimas atkurti įrangos atsargas, galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, visų pirma pažeidžiamoms grupėms, pirminės sveikatos priežiūros struktūrų prieinamumas, taip pat pakankamas darbuotojų, turinčių tinkamų įgūdžių prižiūrėti iš ligoninių išleidžiamus arba namuose gydomus pacientus ir taikyti izoliacijos atšaukimo priemones (pavyzdžiui, testavimą), skaičius. Šis kriterijus yra ypač svarbus, nes jis rodo, ar skirtingos nacionalinės sveikatos priežiūros sistemos yra pajėgios susidoroti su padidėjusiu atvejų skaičiumi ateityje atšaukus priemones. Be to, vis labiau tikėtina, kad ligoninėse kaskart daugės neatliktų nebūtinųjų intervencijų, kurios per pandemijos piką buvo laikinai atidėtos, todėl apskritai turėtų būti pakankami visi valstybių narių sveikatos priežiūros sistemų pajėgumai, o ne tik susiję su COVID-19 valdymu.
3. Stebėsenos pajėgumų pakankamumas, įskaitant didelio masto testavimo pajėgumus, kad būtų nustatytas ir stebimas viruso plitimas, kartu su sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimu ir galimybe izoliuoti asmenis infekcijos pasikartojimo ir tolesnio plitimo atveju. Antikūnų nustatymo pajėgumai, kurių tinkamumas specialiai COVID-19 atvejams buvo nustatytas, suteiks papildomų duomenų apie sėkmingai ligą įveikusią populiacijos dalį ir galiausiai leis išmatuoti įgytą imunitetą.

Valstybės narės, atsižvelgdamos į savo struktūras, pačios sprendžia, koku lygmeniu turėtų būti vertinama atitiktis pirmiau nurodytiems kriterijams.

4. Principai

Koordinuotas nustatytų kovos su COVID-19 priemonių švelninimas yra bendro Europos intereso klausimas. Nors ir skirtingu mastu, paveiktos visos valstybės narės. Virusų plitimas negali būti suvaldytas vien šalies viduje, o veiksmai, kurių imamasi pavieniui, neišvengiamai yra mažiau veiksmingi. Virusų plitimo valdymo priemonės ir laipsniškas jų sušvelninimas daro poveikį ne tik visuomenės sveikatai, bet ir ypač integruotoms vertės grandinėms, taip pat nacionalinėms ir tarpvalstybinėms transporto sistemoms, kurios būtinai laisvam asmenų, prekių ir paslaugų judėjimui. Todėl atšaukiant šias priemones reikėtų turėti omenyje integruotą bendrosios rinkos pobūdį. Nors kiekvienoje valstybėje narėje taikomų priemonių laikas ir konkreti tvarka skirsis, labai svarbu, kad veiktų bendra sistema.

ES ir valstybės narės turėtų vadovautis trimis pagrindiniais principais:

1. Veiksmai turėtų būti grindžiami mokslinėmis išvadomis ir sutelkti į visuomenės sveikatą. Sprendimas atšaukti ribojamąsias priemones yra daugialypis politinis sprendimas, kurį priimant turi būti paisoma naudos visuomenės sveikatai ir kitokio socialinio bei ekonominio poveikio pusiausvyros. Vis dėlto pagrindinis valstybių narių sprendimų tikslas tebeturėtų būti visuomenės sveikatos apsauga trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu. Sprendimus valstybės narės turėtų kuo labiau grįsti turimais moksliniais įrodymais ir būti pasirengusios persvarstyti savo veiksmus, gavusios papildomų mokslinių įrodymų.
2. Valstybės narės turėtų tarpusavyje koordinuoti veiksmus. Nepakankamas ribojamųjų priemonių atšaukimo koordinavimas gali turėti neigiamą poveikį visoms valstybėms narėms ir sukelti politinę trintį. Nors nėra vienos visiems tinkančios strategijos, kiekviena valstybė narė, prieš paskelbdama apie priemonių atšaukimą, turėtų bent laiku per Sveikatos saugumo komitetą apie tai pranešti kitoms valstybėms narėms bei Komisijai ir atsižvelgti į jų nuomonę. . Ryšiai turėtų būti palaikomi ir diskusijos turėtų vykti pasitelkiant ES integruotą politinio atsako į krizes mechanizmą.
3. Tebėra labai svarbu, kad valstybės narės gerbtų viena kitą ir solidarizuotųsi. Pagrindinis sėkmės šaltinis šiame etape – pasinaudoti vieni kitų pranašumais. Ne visoms sveikatos priežiūros sistemoms tenka vienodas krūvis, esama daugybės žinių, kuriomis gali dalytis specialistai ir valstybės narės, o kilus krizei labai svarbi savitarpio pagalba. Nors pandemijos pradžioje buvo kilę abejonų dėl valstybių narių veiksmų koordinavimo ir solidarumo, per pastarąsias kelias savaites visoje ES būta vis daugiau solidarumo pavyzdžių: ligoninių intensyviosios terapijos skyriuose priimami gydytis pacientai iš kitų valstybių narių, į kitas šalis siunčiama gydytojų ir slaugytojų, taip pat apsauginių kostiumų, kaukių ir dirbtinės plaučių ventiliacijos aparatų. Iki šiol 17 valstybių narių yra suorganizavusios skrydžius, kad į namus galėtų grįžti užsienyje likę visų tautybių Europos piliečiai, o palankesnės sąlygos didžiąjai daliai tų skrydžių buvo sudarytos pagal ES civilinės saugos mechanizmą ir jie buvo finansuojami iš jo lėšų. Per specialią internetinę ES platformą gydytojai dalijasi COVID-19 sergančių pacientų gydymo patirtimi. Ši strategija yra teisinga ir jos turėtų būti laikomasi toliau ⁽⁵⁾. Ji nubrėš gaires tolesnėms ES lygmens solidarumo priemonėms, kurias taikant bus remiamos kai kurios valstybės narės ir regionai, kuriems jos reikalingos tam, kad įveiktų pandemiją, arba kuriems dėl jos kilusi ekonomikos krizė bus padariusi dar didesnę neigiamą poveikį nei kitiems ⁽⁶⁾.

5. Papildomos priemonės

Norint sėkmingai valdyti laipsnišką dabartinių izoliavimo priemonių atšaukimą, reikia derinti papildomas priemones, kurios yra svarbios visoms valstybėms narėms. Taigi, joms remti ES imasi veiksmų.

1. Duomenų rinkimas ir patikimos ataskaitų teikimo sistemos sukūrimas. Siekiant geriau valdyti priemonių atšaukimą, labai svarbu, kad visuomenės sveikatos institucijos nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis suderintai rinktų duomenis apie viruso plitimą, užsikrėtusių ir pasveikusių asmenų savybes, jų galimus tiesioginius kontaktus ir šiais duomenimis dalytųsi. Be to, daugėjant įrodymų, kad daug žmonių gali būti besimptomiai COVID-19 nešiotojai arba jiems gali pasireikšti tik tam tikri simptomai, informacija apie sveikatos priežiūros institucijoms praneštus atvejus gali būti tik ledkalnio viršūnė. Nežinoma dar labai daug. Taigi, siekiant suprasti COVID-19 plitimą, numatyti ir įvertinti galimą valstybių narių taikomų įvairių plitimo valdymo priemonių poveikį, naudojami matematiniai modeliai. Socialiniai tinklai ir judriojo ryšio tinklų operatoriai gali teikti daugybę duomenų apie judumą, socialinę sąveiką, taip pat savanoriškus pranešimus apie lengvus ligos atvejus (pvz., taikant dalyvaujamąją priežiūrą) ir (arba) netiesioginius ankstyvus ligos plitimo signalus (pvz., paieška ir (arba) įrašai apie neįprastus simptomus). Tokie duomenys, jei būtų

⁽⁵⁾ Atsižvelgdama į tai, balandžio 3 d. Komisija priėmė ES pagalbos ekstremaliosios situacijos atveju vykstant tarpvalstybiniam bendradarbiavimui sveikatos priežiūros srityje gaires (C(2020) 2153 final). Gairėmis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas valstybėms narėms bendradarbiauti, siekiant padėti pacientams, kuriems kritiškai svarbus gydymas, pasiūlant laisvas ligoninių lovas (taip pat sveikatos priežiūros specialistus), kad būtų palengvinta perpildytoms sveikatos priežiūros įstaigoms valstybėse narėse, kurioms reikia pagalbos, tenkanti našta, kai dėl to nekyla pavojus jų pačių sveikatos priežiūros sistemų veikimui.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui, pagal balandžio 2 d. Komisijos pasiūlytą Europos nedarbo perdraudimo sistemą (COM(2020) 139 final) bus remiami dirbantys asmenys ir apsaugomi per šią krizę netekę darbo asmenys, kartu mažinant dabartinėmis aplinkybėmis nacionaliniams viešiesiems finansams tenkančią spaudimą.

kaupiami ir naudojami anonimine apibendrinta forma laikantis ES duomenų apsaugos ir privatumo taisyklių, galėtų padėti pagerinti pandemijos modeliavimo ir prognozavimo ES lygmeniu kokybę. Šį duomenų rinkimo ir modeliavimo darbą gali centralizuoti Jungtinis tyrimų centras (JRC) ir ECDC.

2. Sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimo ir įspėjimo naudojant mobiliąsias programėles sistemos, nepažeidžiančios duomenų privatumo, sukūrimas. Mobiliosios programėlės, kuriomis piliečiai įspėjami apie padidėjusį pavojų, kylantį dėl sąlyčio su asmeniu, kurio COVID-19 tyrimo rezultatai teigiami, yra ypač svarbios plitimo valdymo priemonių atšaukimo etapu, kai užsikrėtimo rizika didėja, nes daugėja žmonių tarpusavio kontaktų. Kaip matyti iš kitų su COVID-19 pandemija kovojančių šalių patirties, šios programėlės gali padėti nutraukti užkrato plitimą ir sumažinti tolesnio viruso perdavimo riziką. Todėl jos turėtų būti svarbus valstybių narių įgyvendinamų strategijų elementas, papildantis kitas priemones, pavyzdžiui, didesnius testavimo pajėgumus. Tokias mobiliąsias programėles žmonės turėtų naudoti savanoriškai – jie turėtų duoti sutikimą, be to, turėtų būti visapusiškai laikomasi Europos privatumo ir asmens duomenų apsaugos taisyklių. Naudodamiesi sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimo programėlėmis naudotojai turėtų galėti ir toliau kontroliuoti savo duomenis. Kuriant sistemą turėtų dalyvauti nacionalinės sveikatos priežiūros institucijos. Sekti judriojo ryšio įrenginių artumą turėtų būti leidžiama tik anonimiškai ir apibendrintai, be jokio piliečių sekimo, o galimai užsikrėtusių asmenų vardai ir pavardės neturėtų būti atskleidžiami kitiems naudotojams. Mobiliosioms sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimo ir perspėjimo programoms turėtų būti taikomi griežti skaidrumo reikalavimai, jos turėtų būti išjungtos, kai tik baigsis COVID-19 krizė, o visi likę duomenys turėtų būti ištrinti. Atsižvelgiant į tinklo poveikį, platų visos ES standartinės programėlės naudojimą arba bent tokių programėlių sąveikumą ir dalijimąsi rezultatais, būtų galima efektyviau įspėti susijusius asmenis ir veiksmingiau vykdyti tolesnę visuomenės sveikatos politikos veiklą. 2020 m. balandžio 8 d. Komisija priėmė rekomendaciją ⁽⁷⁾, kurioje nustatomas bendro Europos požiūrio (priemonių rinkinio) į tai, kaip naudoti skaitmenines priemones, kuriomis piliečiams būtų suteiktos galimybės imtis efektyvių ir tikslinių socialinio izoliavimosi priemonių, kūrimo kartu su valstybėmis narėmis procesas ⁽⁸⁾. Šį bendrą požiūrį papildys Komisijos gairės, kuriose bus nustatyti atitinkami privatumo ir duomenų apsaugos principai. Kad šios programėlės būtų sėkmingai ir veiksmingai naudojamos, itin svarbu, kad jomis būtų pasitikima ir jos nepažeistų privatumo ir duomenų apsaugos reikalavimų.
3. Testavimo pajėgumų didinimas ir testavimo metodikų suderinimas. Kai vakcinos nėra, gyventojai turi būti kuo labiau apsaugoti nuo užsikrėtimo. Todėl kovojant su pandemija labai svarbu turėti galimybę atlikti kuo daugiau testų, kuriais būtų galima greitai ir patikimai nustatyti rezultatus ir kurie, be kita ko, būtų išankstinė socialinio izoliavimosi priemonių atšaukimo ateityje sąlyga (tai taip pat svarbu užtikrinant pirmiau minėtų sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimo programėlių veiksmingumą).

Siekiant padidinti testavimą valstybėse narėse, reikia taikyti trijų krypčių metodą:

- a) ilgalaikių COVID-19 diagnostikos pajėgumų ligoninėse, pirminės ir bendruomeninės priežiūros struktūrose ir decentralizuotose testavimo centruose kūrimas ir didinimas – jais galėtų naudotis visos rizikos grupės, pažeidžiamus asmenis prižiūrintys asmenys, taip pat simptomų turintys asmenys arba asmenys, kurie turi glaudų sąlytį su žmonėmis, kuriems ši liga buvo patvirtinta;
- b) tinkamų testavimo schemų sudarymas: jose būtų nurodyta, kokie testai (jų derinys) turėtų būti atliekami kuriuo etapu, ir nustatyta testų atlikimo pirmenybė (pvz., sveikatos priežiūros darbuotojams, į darbo vietą grįžtantiems asmenims, pagyvenusiems žmonėms globos namuose ir t. t.). Testai turėtų būti priimtinos kokybės ir atliekami taip, kad jų duomenys būtų pripažįstami ir valstybėse narėse, ir tarp jų. Tokios strategijos dalis – serologinių testų, skirtų įgytam gyventojų imunitetui nustatyti, naudojimas;
- c) galėtų būti svarstomas savikontrolei skirtų medicinos priemonių naudojimas, kai jos bus tinkamai patvirtintos, o jų patikimumas – užtikrintas. Įsteigus visuomeninį centrą, su kuriuo būtų galima susisiekti ir kuris teiktų nurodymus dėl tokių priemonių naudojimo ir tolesnių veiksmų, COVID-19 simptomų turintys asmenys galės atlikti individualius testus neužkrėsdami kitų asmenų. Šiomis priemonėmis būtų sumažintas spaudimas sveikatos priežiūros sistemoms.

⁽⁷⁾ 2020 m. balandžio 8 d. rekomendacija dėl bendro Sąjungos priemonių rinkinio, skirto technologijoms ir duomenims, visų pirma mobiliosioms programėlėms ir anonimintiems judumo duomenims, naudoti kovojant su COVID-19 krize ir siekiant ją įveikti (C(2020) 2296 final).

⁽⁸⁾ Komisijai žinomi sprendimai, kuriuos kuria Europos konsorciumai, pavyzdžiui, „Pan-European Privacy-Preserving Proximity Tracing“ (<https://www.pepp-pt.org/>).

Testavimo metodikų suderinimas yra labai svarbi šio metodo dalis, todėl reikia dalytis patirtimi, kad būtų pasiekti panašūs rezultatai visoje ES ir valstybių narių regionuose. Komisija pristato gaires dėl įvairių COVID-19 testų ir jų atlikimo, remdamasi konsultacijomis su ECDC; šis testavimo klausimą sprendžia reguliariai atnaujinamame rizikos vertinime. Bus tęsiamas darbas siekiant suderinti testų atlikimo metodus ES lygmeniu. Komisija sudarys palankesnes sąlygas rinkti visus atitinkamus mokslinius tyrimus ir veiks kaip vienas bendras informacinis punktas, kad nauji duomenys ir rezultatai būtų prieinami valstybėms narėms ir mokslininkams. Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir konsultuodamasi su ECDC, ji sukurs COVID-19 etaloninių laboratorijų tinklą visoje Sąjungoje ir pagalbinę platformą.

4. Sveikatos priežiūros sistemų pajėgumų ir atsparumo didinimas. Laipsniškai atšaukiant tam tikras izoliavimo priemones, neišvengiamai atsirastų naujų užsikrėtimo atvejų. Todėl labai svarbu, kad naujais COVID-19 sergančiais pacientais galėtų tinkamai rūpintis sveikatos priežiūros sistemos ir ypač (prireikus) ligoninės. Lemiamas veiksnys užtikrinant sveikatos priežiūros sistemų atsparumą pereinamuoju laikotarpiu – pakankami ligoninių pajėgumai, tvirta pirminė sveikatos priežiūra, sveikatos priežiūros sistemos finansavimo pajėgumų apsauga, gerai parengti ir sveiki sveikatos priežiūros darbuotojai ir visiems užtikrintos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Komisija sutelkė ES biudžeto priemones, kad suteiktų papildomų išteklių, įskaitant darbuotojus, sveikatos priežiūros sistemoms remti kovojant su COVID-19 krize ir taip gelbėti gyvybes ⁽⁹⁾.
5. Tolesnis aprūpinimo medicininėmis ir asmeninėmis apsaugos priemonėmis didinimas. COVID-19 krizė lėmė didžiulį medicininių ir asmeninių apsaugos priemonių, kaip antai dirbtinės plaučių ventiliacijos aparatų, testų rinkinių ir kaukių, paklausos šuolį. Tačiau šiai paklausai tenkinti ne visada esama pakankamos pasiūlos. Todėl per pirmąsias krizės savaites atsirado nacionalinių, regioninių ir ES lygmens bendrų viešųjų pirkimų konkurencija, būta tiekimo grandinių sutrikimų, be kita ko, eksporto ribojimų, ir stokota informacijos apie įvairių valstybių narių poreikius. Gyvybiškai svarbūs produktai nepasiekia paskirties vietos arba yra pristatomi gerokai vėliau. Valstybių narių ir tarptautinių partnerių konkuravimas lėmė smarkų kainų šuolį. Tokia padėtis atskleidė, kaip svarbu derinti veiksmus siekiant tinkamai aprūpinti visą ES. Komisija su valstybėmis narėmis imasi atitinkamų veiksmų tuo klausimu ⁽¹⁰⁾. Turimų asmeninių apsaugos priemonių veiksmingiausias naudojimas turėtų būti grindžiamas vis atnaujinamomis žiniomis ir patarimais ⁽¹¹⁾.

Medicinos įrangą, pavyzdžiui, dirbtinės plaučių ventiliacijos aparatus, paprastai nacionaliniu lygmeniu vertina ir sertifikuoja notifikuotoji įstaiga, atlikdama atitikties vertinimą arba savarankišką sertifikavimą. Tai gali užtrukti kelis mėnesius. Komisija ragina notifikuotąsias įstaigas teikti pirmenybę būtiniausiai medicinos įrangai, reikalingai kovai su COVID-19, remiantis su valstybėmis narėmis suderinsimu sąrašu.

⁽⁹⁾ Šiomis aplinkybėmis Komisija panaudojo Skubios paramos priemonę. Tai yra ES bendro tikslo – kovos su krize – priemonė, grindžiama solidarumo principu, sudaranti sąlygas teikti precedento neturinčią greitą ir lanksčią tiesioginę paramą. Finansinė parama valstybėms narėms siūloma ir pagal Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvą (CRII), kad jos galėtų imtis priemonių sveikatos priežiūros sistemoms daromam spaudimui sumažinti ir jų atsparumui didinti ir taip stiprintų sveikatos priežiūros sistemų reagavimo į krizes pajėgumus.

⁽¹⁰⁾ Komisija bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, siekdama, kad būtų panaikinti visi ES vidaus eksporto draudimai ar apribojimai vadovaujantis Europos Vadovų Tarybos išvada, kad „[p]o to, kai buvo priimtas sprendimas dėl leidimo eksportuoti asmenines apsaugos priemones, turėtų būti visiškai ir efektyviai panaikinti visų formų vidaus draudimai ar apribojimai“. Ji įdiegė medicinos įrangos koordinavimo mechanizmą, padedantį identifikuoti turimas atsargas, įskaitant testų rinkinius, ir jas paskirstyti atsižvelgiant į valstybių narių poreikius. Šiuo tikslu taip pat bendradarbiaujama su pramonės įmonėmis siekiant užtikrinti, kad esami gamintojai didintų gamybą, sudaryti palankesnes sąlygas importui ir naudotis kitais reikiamos įrangos gamybos būdais. Komisija įdiegė valstybėms narėms skirtą pranešimų sistemą, per kurią jos galės nurodyti savo poreikius, susijusius su medicinos įranga, o šie poreikiai bus vaizduojami geografiškai. Rengdama specialius rekomendacinius dokumentus Komisija palaiko naujus rinkos dalyvius, gaminančius asmenines apsaugos priemones. Rinkos dalyviams bus suteikta informacija apie veikiančias atitikties vertinimo įstaigas ir jų pajėgumus. Be to, pasitelkusi rezervą „rescEU“ Komisija centralizuoja medicinos įrangos kaupimą nenumatytiems atvejams. Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis Komisija taip pat jau įdėjo daugiau pastangų: pradėjo organizuoti bendrus įvairių medicinos priemonių, įskaitant testų rinkinius, viešuosius pirkimus. Dar 2020 m. balandžio 1 d. Komisija paskelbė gaires dėl ES viešųjų pirkimų sistemos galimybių ir lankstumo išgyjant krizei įveikti reikalingų priemonių, paslaugų ir darbų (C(2020) 2078). Be to, 2020 m. balandžio 8 d. ji priėmė Laikinąją su įmonių bendradarbiavimu reaguojant į kritines situacijas, susidarancias dėl dabartinio COVID-19 protrūkio, susijusių antimonopolinių klausimų vertinimo sistemą, siekdama užtikrinti būtiniausių stangamų produktų ir paslaugų pasiūlą ir tinkamą paskirstymą per COVID-19 protrūkį (C(2020) 3200). Tą pačią dieną ji priėmė ir Optimalaus ir racionalaus vaistų tiekimo, siekiant išvengti jų stygiaus COVID-19 protrūkio metu, gaires (C(2020) 2272 final).

⁽¹¹⁾ Tomis aplinkybėmis 2020 m. balandžio 8 d. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) priėmė patarimus dėl užsikrėtimo COVID-19 nuo besimptomų asmenų arba asmenų, kuriems simptomai dar nepasireiškė, prevencijos dėvint veido kaukę, <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>.

Valstybės narės turėtų keistis geriausia praktika, susijusia su medicinos priemonių ir asmeninių apsaugos priemonių saugumo ir efektyvumo vertinimu, ir prireikus padedant notifikuotosioms įstaigoms siekti susitarti dėl bendro požiūrio. Valstybės narės turėtų įsteigti vieną bendrą informacinį punktą, skirtą visiems klausimams apie asmenines apsaugos priemones ir medicinos priemones, kurio padedamos galėtų bendradarbiauti testavimo įstaigos ir atitinkamos rinkos priežiūros institucijos.

Siekiant užtikrinti pakankamas reikmenų ir vaistų atsargas, kad būtų galima atšaukti izoliavimo priemones, įmonėms, be kita ko, konkuruojančioms tarpusavyje, kai kuriose ekosistemose gali tekti bendradarbiauti glaudžiau nei įprasta. Komisija teikia ir ateityje prireikus teiks antimonopolines gaires ir padės ekosistemose bendradarbiauti įmonėms, kad būtų pašalintas prekių ir paslaugų, leisiančių laipsniškai atsisakyti užkrato plitimo valdymo priemonių, trūkumas. Be to, naudodamos Europos konkurencijos tinklą (EKT) Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos, įgyvendindamos atitinkamus savo vykdymo užtikrinimo veiksmus, užtikrins nuoseklų šių gairių taikymą.

6. Siekiant sustabdyti COVID-19 pandemiją labai svarbu sukurti saugią ir veiksmingą vakciną. Todėl būtina ją plėtoti ir pradėti sparčiai naudoti. Komisija telkia papildomą finansavimą, siekdama paskatinti vakcinai kurti būtinus mokslinius tyrimus. Remdamasi šiuo metu turima informacija ir anksčiau įgyta patirtimi, susijusia su vakcinų kūrimo terminais, Europos vaistų agentūra (EMA) numato, kad iki to meto, kai COVID-19 vakcina bus pateikta patvirtinti ir bus tiekiamas pakankamais kiekiais, kad ją būtų galima naudoti plačiai ir saugiai, gali praeiti metai. Bendradarbiaudama su EMA ir siekdama paspartinti procesą nesumažinant saugumo, Komisija paprastina reikiamus reguliavimo etapus pradedant klinikiniais tyrimais ir baigiant rinkodaros leidimų išdavimu. Ji paskatins mokslinių tyrimų bendruomenę ir pramonę suvienyti jėgas vykdant didelės apimties klinikinius tyrimus ir išnagrinės, kaip būtų galima padėti padidinti vakcinų gamybą vidutinės trukmės laikotarpiu. Komisijos veiksmai bus grindžiami bendrais viešaisiais pirkimais ir vienodomis galimybėmis įsigyti vakcinų. Bus skatinamas tarptautinis bendradarbiavimas, visų pirma orientuotas į geresnes galimybes įsigyti vakcinų.
7. Tuo pačiu metu viruso poveikį visuomenės sveikatai ateinančiais mėnesiais galėtų sumažinti, o ekonomikai ir visuomenei padėtų greičiau atsigausti sukurti saugūs ir veiksmingi gydymo būdai ir vaistai, kuriuos visų pirma būtų galima naudoti pakeitus esamų vaistų, kuriems jau išduoti leidimai gydyti kitas ligas ir būkles, paskirtį. ES finansuoja prieigą prie superkompiuterijos ir dirbtinio intelekto praktinės patirties, kad būtų greičiau identifikuotos esamų vaistų ir sudėtinių medžiagų potencialiai aktyvios molekulės. Šių gydymo būdų klinikiniai tyrimai jau yra pradėti, o Komisija ir EMA, kaip ir vakcinų atveju, rengiasi paspartinti reikiamus reguliavimo etapus pradedant klinikiniais tyrimais ir baigiant rinkodaros leidimų išdavimu. Reikėtų teikti pirmenybę plataus masto, kuo labiau europietiškiems klinikiniams tyrimams, nes jų reikia reikiamiems patikimiems duomenims surinkti. Pasirengimas vykdyti bendrus viešuosius pirkimus dideliems kiekiams galimų COVID-19 gydymo priemonių įsigyti yra beveik užbaigtas.

6. Rekomendacijos

Remdamasi ECDC ir COVID-19 klausimų patariamiosios grupės mokslinėmis konsultacijomis, Komisija parengė valstybėms narėms skirtas rekomendacijas dėl laipsniško taikomų viruso plitimo valdymo priemonių atšaukimo.

1. Veiksmai bus įgyvendinami palaipsniui: priemonės bus atšaukiamos įvairiais etapais, tarp jų paliekant pakankamai laiko (pavyzdžiui, vieną mėnesį), nes priemonių atšaukimo poveikį galima įvertinti tik laikui bėgant.
2. Vietoj visuotinių priemonių palaipsniui turėtų būti imamasi tikslinių priemonių. Tai leistų visuomenėms pamažu grįžti į įprastą padėtį ir kartu toliau apsaugoti ES gyventojus nuo viruso. Pavyzdžiui:
 - a) Pažeidžiamiausios grupės turėtų būti apsaugomos ilgesnį laiką. Nors išsamių duomenų vis dar trūksta, remiantis įrodymais, pagyvenusiems žmonėms ir lėtinėmis ligomis sergantiems žmonėms kyla didesnė rizika. Kita galima rizikos grupė – psichikos ligoniai. Reikėtų numatyti tolesnės jų apsaugos priemones, o kitoms grupėms taikomus apribojimus atšaukti.

- b) Asmenys, kuriems diagnozuotas koronavirusas arba pasireiškia lengvi simptomai, turėtų toliau likti karantine ir gauti tinkamą gydymą. Tokiu būdu bus užkertamas kelias užkrato perdavimui ir stabdomas ligos plitimas. Komisija paves ECDC reguliariai atnaujinti savo gaires, susijusias su karantino nutraukimo kriterijais ⁽¹²⁾.
- c) Taikomas visuotinius draudimus turėtų pakeisti saugios alternatyvos. Taip būtų sudarytos sąlygos nukreipti veiksmus į rizikos šaltinius, kartu palengvinant laipsnišką reikiamos ekonominės veiklos atgaivinimą (pavyzdžiui, intensyvesnis ir reguliarus transporto mazgų ir priemonių, parduotuvių ir darbo vietų valymas ir dezinfekavimas užuot visiškai uždraudus teikti paslaugas; darbuotojų ar klientų apsaugos tinkamų priemonių ar įrangos teikimas).
- d) Visuotinę nepaprastąją padėtį, kai vyriausybėms suteikiami išskirtiniai ypatingieji įgaliojimai, turėtų pakeisti tikslingesni vyriausybės intervenciniai veiksmai, atitinkantys konstitucijų nuostatas. Taip bus užtikrinta demokratinė atskaitomybė už taikomas priemones, jų skaidrumas ir platus jų pripažinimas visuomenėje, taip pat pagrindinės teisės ir teisinės valstybės principų laikymasis.
3. Pirmiausia, atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus, turėtų būti atšaukiamos priemonės, darančios poveikį vietos lygmeniu, o vėliau laipsniškai atšaukiamos priemonės, kurių geografinė aprėptis yra platesnė. Tai sudarys sąlygas prireikus imtis veiksmingesnių veiksmų, pritaikytų prie vietos sąlygų, ir iš naujo įvesti reikiamus apribojimus, jeigu naujų užkrato atvejų skaičius bus didelis (pavyzdžiui, nustatyti sanitarinę saugumo zoną). Tokiu būdu pirmiausia būtų galima sušvelninti priemones, darančias didesnę tiesioginę poveikį žmonių gyvenimui. Galiausiai tai leistų valstybėms narėms geriau atsižvelgti į regioninius COVID-19 plitimo jų teritorijose skirtumus.
4. Vidaus ir išorės sienas reikia atverti laipsniškai, galiausiai atkuriant įprastą Šengeno erdvės veikimą.
- a) Vidaus sienų kontrolė turėtų būti atšaukta koordinuotai. Komisija nuolat bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, kad sumažintų vidaus sienų kontrolės atnaujinimo poveikį vidaus rinkos veikimui ir laisvam judėjimui ⁽¹³⁾. Ji taip pat deda visas pastangas, kad kuo labiau sumažintų dabartinės padėties poveikį transporto sektoriui, įskaitant operatorius ir keleivius ⁽¹⁴⁾. Pasienio regionų epidemiologinei padėčiai pasiekus ganėtinai panašų lygį ir plačiu mastu bei atsakingai taikant socialinių kontaktų ribojimo taisykles, dabar taikomi kelionių apribojimai ir sienų kontrolė turėtų būti atšaukti. Laipsniškai atveriant sienas pirmenybė turėtų būti teikiama tarpvalstybiniais ir sezoniniams darbuotojams ir turėtų būti vengiama bet kokios ES mobiliųjų darbuotojų diskriminacijos. Siekdamas tam sudaryti palankesnes sąlygas, kaimyninės valstybės narės turėtų palaikyti glaudžius ryšius, glaudžiai koordinuodamos veiksmus su Komisija. Pereinamuoju laikotarpiu turėtų būti stiprinamos pastangos išlaikyti netrukdomą prekių srautą ir apsaugoti tiekimo grandines. Pirmiausia reikėtų sušvelninti judėjimo tarp teritorijų, kuriose registruojamas viruso plitimo mastas yra palyginti mažas, apribojimus. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC), bendradarbiaudamas su valstybėmis narėmis, sudarys tokių teritorijų sąrašą. Komisija taip pat pateiks išsamesnes gaires, kaip laipsniškai kuo greičiau, atsižvelgiant į sveikatos apsaugos padėtį ir į vasaros atostogų kelionių planavimą, vėl pradėti teikti transporto paslaugas, atkurti susisiekimą ir laisvą judėjimą.
- b) Antruoju etapu, atsižvelgiant į koronaviruso plitimą už ES ribų ir pakartotinio jo įvežimo pavojus, į ES atvykstantiems ne ES gyventojams turėtų būti vėl atvertos išorės sienos. Siekiant išlaikyti socialinių kontaktų ribojimo priemones, kurių ėmėsi ES valstybės narės ir Šengeno asocijuotosios šalys, reikia nuolat tikrinti, ar reikia riboti nebūtinas keliones į ES ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ ECDC, Gairės dėl ligonių išrašymo ir izoliavimo užbaigimo atsižvelgiant į plataus masto vietinius COVID-19 protrūkius, pirmas atnaujinimas 2020 m. balandžio 8 d., <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-guidance-discharge-and-ending-isolation-first%20update.pdf>

⁽¹³⁾ Komisija pateikė „Darbuotojų naudojimosi laisvo judėjimo teise COVID-19 protrūkio metu gaires“ (C(2020) 2051 final).

⁽¹⁴⁾ Komisija jau pasiūlė lanksčiau taikyti oro transporto bendrovėms paskirtų laiko tarpų naudojimo taisykles (2020 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/459, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 95/93 dėl laiko tarpų paskirstymo Bendrijos oro uostuose bendrųjų taisyklių) ir priėmė **gaires dėl žaliųjų koridorių** (C(2020) 1897 final) ir dėl krovininių vežimo siekiant palengvinti laisvą prekių judėjimą ES (C(2020) 2010 final). Komisija taip pat priėmė **gaires dėl keleivių teisių** (C(2020) 1830 final) ir dėl jūrininkų, keleivių ir kitų laivuose esančių asmenų (C(2020) 3100 final).

⁽¹⁵⁾ Kovo 30 d. Komisija priėmė gaires dėl laikino nebūtinų kelionių į ES apribojimo įgyvendinimo (C(2020) 2050 final). Balandžio 8 d. ji priėmė Komunikatą Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai dėl laikino nebūtinų kelionių į ES apribojimo taikymo įvertinimo (COM(2020) 148).

5. Ekonominė veikla turėtų būti atnaujinama laipsniškai, taip užtikrinant, kad valdžios institucijos ir įmonės galėtų tinkamai ir saugiai prisitaikyti prie augančio veiklos masto. Yra keletas modelių (darbo, kuriam reikia mažai tarpasmeninių kontaktų, vietos, nuotoliniam darbui tinkamos darbo vietos, ekonominė svarba, darbuotojų pamainos ir pan.), tačiau visi gyventojai neturėtų grįžti į darbo vietas tuo pačiu metu; iš pradžių reikėtų orientuotis į grupes ir sektorius, kuriems gresia mažesnis pavojus ir kurie yra būtini ekonominei veiklai palengvinti (pvz., transportas). Kadangi socialinių kontaktų ribojimo priemonės iš esmės turėtų išlikti, reikėtų toliau skatinti darbuotojus dirbti nuotoliniu būdu. Darbo vietoje turėtų būti laikomasi dėl pandemijos įvestų darbuotojų saugos ir sveikatos taisyklių.

Komisija, pasitelkusi, *inter alia*, esamus tinklus, pavyzdžiui, Europos įmonių tinklą (EEN), įmonių grupes, prekybos rūmus ir prekybos asociacijas, MVĮ atstovus, taip pat kitus subjektus, kaip antai Europos lygmens socialinius partnerius, sukurs skubaus įspėjimo funkciją, kad būtų galima nustatyti tiekimo ir vertės grandinės sutrikimus. Siekiant pašalinti šiuos sutrikimus, kurių priežastis gali būti asimetriškas viruso plitimo valdymo priemonių atšaukimas (ES viduje arba už jos ribų), įmonių bankrotas arba trečiųjų valstybių subjektų kišimasis, bus ieškoma geriausių sprendimų.

6. Palaipsniui turėtų būti leidžiami žmonių susibūrimai. Svarstydamos, kokia seka yra tinkamiausia, valstybės narės turėtų atkreipti dėmesį į ypatumus, kuriais pasižymi skirtingų kategorijų veikla, pavyzdžiui:

- a) mokyklų ir universitetų veikla, taikant tokias specialias priemones, kaip skirtingas pietų laikas, kruopštesnis patalpų valymas, mokymas mažesnėse klasėse, platesnis e. mokymosi metodų taikymas ir pan.;
- b) komercinė veikla (mažmeninė prekyba), numatant galimybę taikyti diferencijuotas priemones (pavyzdžiui, nustatant leidžiamą didžiausią asmenų skaičių ir pan.);
- c) socialinė veikla (restoranų, kavinių veikla ir pan.), numatant galimybę taikyti diferencijuotas priemones (ribojant darbo laiką, nustatant leidžiamą didžiausią asmenų skaičių ir pan.);
- d) masiniai susibūrimai (pvz., festivaliai, koncertai ir pan.).

Transporto paslaugos turėtų būti laipsniškai atnaujinamos atsižvelgiant į laipsnišką kelionių apribojimų panaikinimą, laipsnišką tam tikrų rūšių veiklos atnaujinimą ir rizikos lygį atitinkamose teritorijose. Kuo greičiau turėtų būti leidžiama naudotis mažesnę riziką keliančiu asmeniniu transportu (pvz., asmeniniais automobiliais), o kolektyvinio transporto priemonės turėtų būti laipsniškai pradėdamos naudoti taikant būtinas sveikatos apsaugos priemones (pvz., mažinant keleivių skaičių transporto priemonėse, dažniau teikiant paslaugas, išduodant asmenines apsaugos priemones transporto darbuotojams ir (arba) keleiviams, naudojant apsaugines užtvaras, transporto mazguose ir transporto priemonėse parūpinant dezinfekcinio gelio ir pan.).

7. Reikėtų toliau stengtis užkirsti kelią viruso plitimui: per informavimo kampanijas gyventojai turėtų būti skatinami toliau taikyti griežtas higienos priemones (naudoti dezinfekcines priemones, plauti rankas, paisyti kosėjimo ir čiaudėjimo taisyklių, valyti dažnai liečiamus paviršius ir pan.). Turėtų būti toliau taikomos socialinių kontaktų ribojimo gairės. Piliiečiams turėtų būti teikiama visa informacija apie padėtį, kad jie galėtų savo priemonėmis ir atsakomybe prisidėti prie pastangų stabdyti viruso plitimą. Naujausiose ECDC gairėse ⁽¹⁶⁾ teigiama, kad gali būti naudinga viešose vietose dėvėti nemedicines veido kaukes. Būtų galima apsvarstyti galimybę dėvėti veido kaukes bendruomenėje, ypač lankantis uždaroje erdvėje, kuriose daug žmonių, pavyzdžiui, maisto prekių parduotuvėse, prekybos centruose arba naudojantis viešuoju transportu. Būtų galima apsvarstyti galimybę naudoti iš įvairių medžiagų pagamintas nemedicines kaukes, ypač jei dėl tiekimo problemų ir dėl to, kad pirmenybė teikiama sveikatos priežiūros darbuotojams, medicininių kaukių visuomenė neturi galimybės įsigyti. Vis dėlto veido kaukių naudojimas bendruomenėje turėtų būti laikomas tik papildoma priemone ir neturėtų pakeisti nustatytų prevencinių priemonių, pavyzdžiui, socialinių kontaktų ribojimo priemonių, kosėjimo ir čiaudėjimo taisyklių, griežtos rankų higienos ir rekomendacijų vengti liesti veidą, nosį, akis ir burną. Visada pirmiausia būtina užtikrinti, kad medicines kaukes naudotų sveikatos priežiūros darbuotojai, o ne visuomenė. Veido kaukių naudojimo bendruomenėje rekomendacijose turėtų būti atidžiai atsižvelgiama į įrodymų spragas, tiekimo padėtį ir galimą neigiamą šalutinį poveikį.

⁽¹⁶⁾ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>

8. Turėtų būti nuolat vykdoma veiksmų stebėseną ir pasirengta prireikus iš naujo įvesti griežtesnes viruso plitimo valdymo priemones, jei pernelyg padaugėtų užsikrėtusių asmenų, taip pat atsižvelgiant į plitimo tarptautiniu mastu raidą. Sprendimai, ar grąžinti griežtesnes priemones arba kada tai daryti, turėtų būti grindžiami oficialiu planu, taikant aiškius kriterijus. Pasirengimo pastangos turėtų apimti sveikatos priežiūros sistemų stiprinimą, kad jos galėtų atlaikyti galimus viruso protrūkius ateityje. Komisija įpareigos ECDC parengti rekomendacijas dėl bendro ES požiūrio į būsimas izoliavimo priemones, atsižvelgiant į galimą ligos atsinaujinimą ir iki šiol įgytą patirtį.

7. Išvada

Pagrindiniai principai, kuriais vadovaudamasi valstybės narės gali sėkmingai atšaukti dabartines izoliavimo priemones, yra mokslinės rekomendacijos, veiksmų koordinavimas ir solidarumas Europos Sąjungoje.

Šiomis aplinkybėmis reikalinga kruopščiai suderinta, koordinuota ir laipsniška strategija. Siekiant pereiti prie tokio etapo, reikia pradėti taikyti įvairias papildomas priemones. Komisija teikė ir toliau teiks ES lygmens priemones ir gaires tiek visuomenės sveikatos, tiek ekonominio atsako klausimais. Bus svarbu, kad valstybės narės palaikytų ir naudotų turimas ES lygmens priemones.

Komisija toliau analizuos priemonių, kurių valstybės narės ėmėsi reaguodamos į COVID-19 pandemiją, proporcingumą, atsižvelgdama į padėties pokyčius, ir prašys panaikinti neproporcingomis laikomas priemones, ypač kai jos daro poveikį bendrajai rinkai.

Siekdama, kad koordinuoti veiksmus būtų paprasčiau, Komisija bus pasiruošusi parengti papildomų gairių (kai jos bus būtinos ar jų bus prašoma), kad užtikrintų laipsnišką visuotinės izoliacijos atšaukimą. Kuo glaudžiau toks perėjimas bus koordinuojamas ES lygmeniu, tuo mažesnis bus neigiamas šalutinis poveikis tarp valstybių narių, o priemonės skirtingose valstybėse narėse bus įgyvendinamos taip, kad vienos kitas papildytų. ES gairėse bus atsižvelgta į ekstremaliosios sveikatos situacijos raidą ir poveikį bendrajai rinkai. Jose bus remiamasi Sveikatos saugumo komiteto informacija ir bus atsižvelgta į diskusijas, rengiamas taikant Integruoto politinio atsako į krizes mechanizmą.

Komisija taip pat palaikys ryšius su valstybėmis narėmis, kad aptartų pagal Skubios paramos priemonę ⁽¹⁷⁾ finansuotinas priemones ir iniciatyvas, suteikdama valstybėms narėms galimybę pateikti prašymus. Tokiu būdu pagal Skubios paramos priemonę bus teikiama ES finansinė parama laipsniškam išėjimui iš krizės valdyti.

Sėkmingas viruso plitimo valdymo priemonių atšaukimo koordinavimas ES lygmeniu taip pat turės teigiamą poveikį ES atsigavimui. Atsigavimą reikia planuoti strategiškai, atsižvelgiant į piliečių poreikius: ekonomika turi įgauti pagreitį ir grįžti į tvaraus augimo kelią, numatant dvejopą perėjimą prie žaliosios ir prie skaitmeninės ekonomikos ir pasinaudojant visa dabartinės krizės metu įgyta patirtimi, siekiant užtikrinti ES pasirengimą ir atsparumą.

⁽¹⁷⁾ Reglamentas (ES) 2016/369, OL L 70, 2016 3 16, p. 1.

KOMISIJOS KOMUNIKATAS**COVID-19. Aktualių ES prieglobsčio ir grąžinimo procedūrų nuostatų įgyvendinimo ir perkėlimo į ES gairės**

(2020/C 126/02)

COVID-19 išplito visame pasaulyje, dėl to imtasi įvairių priemonių viruso plitimo tempui apriboti. 2020 m. kovo 10 d. Europos Sąjungos valstybių ar vyriausybių vadovai pabrėžė, kad reikia laikytis bendro europinio požiūrio ir glaudžiai koordinuoti veiksmus su Komisija ⁽¹⁾. Visų pirma, sveikatos ministrų ir vidaus reikalų ministrų buvo paprašyta užtikrinti tinkamą veiksmų koordinavimą ir siekti nustatyti bendras Europos gaires.

Atsižvelgiant į dabartinės pasaulinės grėsmės mastą, būtina koordinuoti veiksmus ES lygmeniu, kad nacionalinio lygmens priemonių galimas poveikis būtų kuo didesnis.

Šiomis aplinkybėmis 2020 m. kovo 16 d. Komisija priėmė komunikatą Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai, kuriame paragino dėl COVID-19 laikinai apriboti nebūtinąs keliones į ES ⁽²⁾. Šių laikinų apribojimų išimtyje taikomos asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga arba kurie turi būti priimti į valstybių narių teritoriją dėl kitų humanitarinių priežasčių. Priemonės, kurių valstybės narės imasi tolesniam COVID-19 plitimui sustabdyti arba apriboti, turėtų būti grindžiamos rizikos vertinimais ir mokslinėmis rekomendacijomis ir turi likti proporcingos. Apribojimai prieglobsčio, grąžinimo ir perkėlimo į ES srityse turi būti proporcingi, taikomi nediskriminuojant ir atsižvelgiant į negrąžinimo principą bei įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę.

Pandemija daro tiesioginį poveikį tam, kaip valstybės narės įgyvendina ES prieglobsčio ir grąžinimo taisykles, ir trikdo perkėlimą į ES. Komisija visiškai pripažįsta sunkumus, kuriuos dabartinėmis aplinkybėmis patiria valstybės narės įgyvendindamos aktualias šios srities ES taisykles. Imantis priemonių prieglobsčio, perkėlimo į ES ir grąžinimo srityje taip pat turėtų būti visapusiškai atsižvelgiama į valstybių narių savo teritorijoje taikomas sveikatos apsaugos priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti.

Šiomis aplinkybėmis, siekdama padėti valstybėms narėms, Komisija, padedama Europos prieglobsčio paramos biuro (EASO) ir Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX), parengė šias gaires (toliau – gairės), nedarydama poveikio principui, kad tik Europos Teisingumo Teismas gali pateikti autoritetingą Sąjungos teisės išaiškinimą.

Gairėse aprašyta, kaip kuo labiau užtikrinti procedūrų tęstinumą, kartu visapusiškai užtikrinant žmonių sveikatos ir pagrindinių teisių apsaugą, laikantis ES pagrindinių teisių chartijos. Kartu jose primenami pagrindiniai principai, kurių privaloma toliau laikytis, kad, kiek įmanoma, būtų užtikrinama galimybė toliau naudotis prieglobsčio procedūra COVID-19 pandemijos laikotarpiu. Visų pirma, visi tarptautinės apsaugos prašymai turi būti registruojami ir nagrinėjami, net jei ir vėluojama. Būtina užtikrinti skubų ir būtiną ligų, įskaitant COVID-19, gydymą.

Šiuo atžvilgiu gairėse taip pat pateikiama praktinių patarimų ir nustatoma priemonių, be kita ko, nurodoma valstybėse narėse besiformuojanti geriausia praktika, kaip dabartinėmis aplinkybėmis vykdyti prieglobsčio ir grąžinimo procedūras ir tęsti su perkėlimu į ES susijusią veiklą, atsižvelgiant į tai, kad galiojančiuose teisės aktuose nenumatyta konkrečių pandemijos sukeltų padarinių.

Siekiant užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti, prireikus trečiųjų šalių piliečiams, įskaitant tarptautinės apsaugos prašytojus, į ES perkeltus asmenis arba neteisėtai Sąjungoje esančius trečiųjų šalių piliečius, turėtų būti taikomos visuomenės sveikatos priemonės, pavyzdžiui, sveikatos patikrinimas, socialinis atskyrimas, karantinas ir izoliavimas, su sąlyga, kad šios priemonės yra pagrįstos, proporcingos ir nediskriminacinės.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2020/03/10/statement-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-on-covid-19/>

⁽²⁾ COM(2020) 2050 final.

Šiame dokumente pateikiamomis praktinėmis gairėmis siekiama pateikti pavyzdžių, kokių veiksmų galima imtis laikantis *acquis*. Kiekviena valstybė narė prireikus gali jomis pasinaudoti, atsižvelgdama į savo nacionalinę praktiką ir turimus išteklius.

Šiose gairėse visų pirma aptariamos šios sritys:

prieglobstis: prašymų registravimas ir pateikimas, pokalbių rengimo būdai ir su priėmimo sąlygomis, įskaitant sulaikymą, susiję klausimai, taip pat procedūros pagal Reglamentą (ES) Nr. 604/2013 (toliau – Dublino reglamentas);

perkėlimas į ES: praktiniai būdai, kaip, kiek įmanoma, tęsti parengiamąsias operacijas, kad būtų galima sklandžiai atnaujinti perkėlimą į ES, kai tik jį bus vėl galima vykdyti;

grąžinimas: praktinės priemonės, kuriomis dabartinėmis aplinkybėmis būtų galima sudaryti lengvesnes sąlygas vykdyti grąžinimo procedūras, remti savanorišką grįžimą ir reintegraciją, apsaugoti migrantus nuo nenumatytų ribojamųjų priemonių pasekmių tarptautinėms kelionėms, užtikrinti galimybę gauti tinkamas būtiniausias paslaugas, taip pat patikrinti, kokiomis sąlygomis būtų pagrįsta ir proporcinga sulaikyti neteisėtus migrantus.

Gairių nustatymas – dinamiškas procesas, kuris gali kisti. Prie jo prisidės susijusios ES agentūros, rengdamos specialius teminius susitikimus⁽³⁾, kuriuose bus siekiama teikti valstybėms narėms papildomų praktinių patarimų ir padėti dalytis geriausia praktika. Be to, EASO yra parengęs bendrąsias gairės dėl tam tikrų pagrindinių klausimų, kurie aptariami šiose gairėse⁽⁴⁾.

1. Prieglobstis

Priemonės, kurių imamasi nacionaliniu lygmeniu siekiant apriboti prieglobsčio srities darbuotojų ir prieglobsčio prašytojų socialinę sąveiką, daro poveikį prieglobsčio procesams. Nors nacionalinės sanitarijos institucijos, remdamosi rizikos vertinimu ir mokslinėmis rekomendacijomis, gali imtis būtinų priemonių tolesniam COVID-19 plitimui sustabdyti ir apriboti, tokios priemonės turėtų būti proporcingos ir atitikti ES teisę, įskaitant ES pagrindinių teisių chartiją. Todėl, net jei vėluojama, institucijos privalo užregistruoti trečiųjų šalių piliečių, kurie prašo tarptautinės apsaugos, prašymą ir turėtų būti sudarytos galimybės jį pateikti. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pažeidžiamų asmenų, šeimų ir nepilnamečių (įskaitant nelydimus nepilnamečius) padėčiai, o su visais tarptautinės apsaugos prašytojais turi būti elgiama oriai. Visų pirma jie turi turėti galimybę naudotis pagrindinėmis teisėmis.

Kalbant apie prieglobsčio procedūras, atsižvelgiant į tai, kad tokia padėtis, kokia susiklostė dėl COVID-19 pandemijos, nebuvo numatyta Direktyvoje 2013/32/ES (toliau – Prieglobsčio procedūrų direktyva), gali būti svarstoma galimybė taikyti nukrypti leidžiančias taisykles, pavyzdžiui, nustatytas direktyvoje atvejams, kai vienu metu pateikiama daug prašymų⁽⁵⁾. Be to, Reglamente (ES) Nr. 603/2013 (toliau – EURODAC reglamentas) konkrečiai numatyta galimybė atidėti pirštų atspaudų rinkimą dėl priemonių, kurių imtasi visuomenės sveikatai apsaugoti⁽⁶⁾.

Kalbant apie atsakomybę už prašymų nagrinėjimą, Dublino reglamente yra lankstumo galimybių, visų pirma dėl asmeninių pokalbių, nepilnamečiams skirtų šeimos susijungimo procedūrų ir diskrecinių išlygų taikymo.

Kalbant apie priėmimo sąlygas, valstybės narės gali pasinaudoti Direktyvoje 2013/33/ES (toliau – Priėmimo sąlygų direktyva) numatyta galimybe išimtiniais tinkamai pagrįstais atvejais ir pagrįstą laikotarpį, kuris turėtų būti kuo trumpesnis, taikyti kitokias materialines priėmimo sąlygas nei tos, kurių paprastai reikalaujama⁽⁷⁾. Tokios sąlygos bet kuriuo atveju turi apimti pagrindinius poreikius, įskaitant sveikatos priežiūrą. Karantino ar izoliavimo priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui, nėra reglamentuojamos ES prieglobsčio *acquis*. Tokios priemonės pagal nacionalinę teisę gali būti taikomos ir prieglobsčio prašytojams, jeigu jos yra būtinos, proporcingos ir nediskriminacinės.

⁽³⁾ 2020 m. balandžio 2 d. EASO prieglobsčio procedūrų tinklas surengė internetinį teminį susitikimą dėl asmeninių pokalbių organizavimo nuotoliniu būdu, o 2020 m. balandžio 8 d. – dėl prieglobsčio prašymų pateikimo nuotoliniu būdu. Be to, EASO prieglobsčio procedūrų tinklas surengė internetinį susitikimą, kad aptartų COVID-19 poveikį perkėlimo į ES operacijoms valstybėse narėse.

⁽⁴⁾ EASO praktinės gairės. Asmeninis pokalbis ir EASO prieglobsčio procedūrų gairės. Veiklos standartai ir rodikliai ir EASO nenumatytų atvejų planavimo primant pabėgėlių gairės

⁽⁵⁾ Direktyvos 2013/32/ES 6 ir 31 straipsniai.

⁽⁶⁾ Reglamento (ES) Nr. 603/2013 9 straipsnis.

⁽⁷⁾ Direktyvos 2013/33/ES 18 straipsnis.

1.1. Prieglobsčio procedūros

Dėl galimybės naudotis tarptautinės apsaugos procedūra, atsižvelgiant į poreikį taikyti socialinio atskyrimo priemones ir į darbuotojų trūkumą, kelios valstybės narės pranešė, kad uždarė prieglobsčio administravimo institucijas arba leidžia į jas kreiptis tik iš anksto apie tai pranešus telefonu arba elektroniniu būdu. Valstybės narės taip pat pranešė apie paslaugų teikimo apribojimus, susijusius su tarptautinės apsaugos prašymų registravimu. Kai kurios valstybės narės nurodė, kad prašymų registravimas apskritai sustabdytas arba leidžiamas tik išimtiniais atvejais ir (arba) pažeidžiamiems asmenims.

Pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvos 6 straipsnio 5 dalį valstybėms narėms leidžiama pratęsti prašymų registravimo terminą iki dešimties darbo dienų, jei dėl didelio skaičiaus trečiųjų šalių piliečių arba asmenų be pilietybės tuo pačiu metu pateiktų prašymų praktiškai labai sunku laikytis šių terminų. Valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė ribotą laiką taikyti šią nukrypti leidžiančią taisyklę, kai dėl padėties, susiklosčiusios dėl COVID-19, nacionalinėms valdžios institucijoms praktiškai labai sunku laikytis trijų ar šešių dienų registravimo termino, o tai, atsižvelgiant į bendrą teisės akto tikslą ir susijusius interesus, galėtų turėti panašų poveikį kaip ir sunkumai, kylantys dėl didelio vienu metu pateikiamų prašymų skaičiaus, atsižvelgiant į tai, kad galiojančiuose teisės aktuose nenumatyta konkrečių pandemijos sukeltų aplinkybių. Bet kuriuo atveju dėl tolesnio vėlavimo registruoti prašymus neturėtų būti daromas poveikis prašytojų teisėms pagal Priėmimo sąlygų direktyvą, kurias jie turi nuo prašymo pateikimo dienos.

Pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvos 6 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą valstybės narės turėtų užtikrinti, kad informacija apie pakeitimus, susijusius su prašymų registravimu ir pateikimu, būtų pateikta institucijų, kurioms, tikėtina, gali būti pateikiami tarptautinės apsaugos prašymai (kaip antai policijos, sienos apsaugos tarnybos, imigracijos tarnybos ir sulaikymo įstaigos) darbuotojams, kad jie galėtų perduoti registravimo bylas ir informuoti prašytojus, kam ir kaip pateikti tarptautinės apsaugos prašymus.

Praktinės gairės

- Institucijų, kurioms, tikėtina, gali būti pateikiami tarptautinės apsaugos prašymai, darbuotojai turėtų būti informuojami apie visus laikinus galimybės pasinaudoti prieglobsčio procedūra pakeitimus dėl COVID-19 poveikio, pavyzdžiui, sutrumpintą prieglobsčio institucijų darbo laiką, asmenų priėmimo tokiose institucijose apribojimus ir galimybes susisiekti nuotoliniu būdu telefonu ir pan.
- Informacija apie tokius laikinus pakeitimus ir tvarką turėtų būti prieinama plačiai visuomenei, pavyzdžiui, viešose prieglobsčio institucijų interneto svetainėse, kad trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, prieš pateikdami tarptautinės apsaugos prašymą, būtų informuoti. Tokia informacija būtų naudinga ir pilietinės visuomenės organizacijoms, galinčioms padėti prašytojams.
- Tais atvejais, kai vis dar galima patekti į prieglobsčio institucijų patalpas, pageidautina, kad atitinkama informacija būtų, kiek įmanoma, pateikiama infografikuose ir kitomis vaizdinės komunikacijos priemonėmis.
- Kai kurios valstybės narės įdiegė įvairias prašytojų registravimo be asmeninio kontakto su prieglobsčio srities darbuotojais, sistemas. Pavyzdžiui, gerąja praktika laikoma tai, kad prašytojai registruojami specialiose kabinose administravimo institucijos patalpose, informacija teikiama prašytojo kalba ir užtikrinama, kad iš prašytojo būtų gauta informacija.

Prašymų pateikimas.

Kai kuriose valstybėse narėse tarptautinės apsaugos prašymus galima pateikti paštu. Komisija rekomenduoja, kad prireikus prašymo formą būtų galima pateikti paštu arba, pageidautina, internetu. Pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvos 6 straipsnio 4 dalį prašymas laikomas pateiktu, kai jį gauna kompetentingos institucijos.

Praktinės gairės

- Jei būtina ir įmanoma, prašymai gali būti teikiami internetu (užpildant internetinę formą). Tokiais atvejais prašytojai turėtų turėti galimybę lengvai gauti tinkamą formą, kuri turėtų būti užpildyta internetu.
- Kai prašymas teikiamas internetu, viena pagrindinių apsaugos priemonių turėtų būti galimybė prašytojams turėti įrodymą, kad jie pateikė prieglobsčio prašymą, pavyzdžiui, patvirtinimą e. paštu ar registruotu paštu.

- Konkrečiomis priemonėmis turėtų būti užtikrinama, kad prašytojai būtų informuojami apie taikomą procedūrą ir apie jų teises ir pareigas procedūros metu ta kalba, kurią jie supranta arba, kaip pagrįstai manoma, turi suprasti.
- Taip pat reikėtų imtis konkrečių priemonių užtikrinti, kad prašytojams būtų pateikiama informacija apie galimas jų pareigų nevykdymo ir nebendradarbiavimo su valdžios institucijomis pasekmes.

Asmeniniai pokalbiai

Daugelis valstybių narių asmeninius pokalbius atidėjo. Kai kurios pokalbius rengia taikydamos specialias priemones – vaizdo konferencijas arba apsauginį stiklą. Komisija rekomenduoja valstybėms narėms, kuo labiau naudotis tokiomis specialiomis laikinomis priemonėmis, jei kompetentingos institucijos sudaro visas patalpas būtinas sąlygas ir užtikrina vertimą žodžiu bei galimybes gauti teisinę pagalbą ir turėti atstovą.

Valstybės narės, atsižvelgdamos į konkretaus atvejo aplinkybes, gali remtis Prieglobsčio procedūrų direktyvos 14 straipsnio 2 dalies b punktu ir asmeninio pokalbio nerengti, ypač jei yra pagrįstų požymių, kad prašytojas gali būti užsikrėtęs COVID-19. Tokiais atvejais dedamos pagrįstos pastangos užtikrinti, kad prašytojas galėtų pateikti papildomos informacijos. Tai, kad asmeninis pokalbis nerengiamas, nedaro neigiamo poveikio sprendimą priimančiosios institucijos sprendimui.

Be to, nacionalinės teisės aktais numatytais atvejais galima atlikti paskesnio prašymo preliminarų nagrinėjimą pagal priimtumo procedūrą nerengiant asmeninio pokalbio pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvos 42 straipsnio 2 dalies b punktą.

Praktinės gairės

- Asmeniniai pokalbiai, kiek įmanoma, turėtų būti vykdomi rengiant vaizdo konferencijas, išskyrus atvejus, kai dėl specialių procedūrinių poreikių asmeninis pokalbis rengiant vaizdo konferenciją prašytojui nėra tinkama priemonė (pvz., traumą patyrusiems, dėl lyties persekiojamiems prašytojams, vaikams, klausos sutrikimų turintiems asmenims). Be to, specialiomis telefono linijomis turėtų būti teikiamos sinchroninio vertimo paslaugos.
- Kai institucijos naudoja vaizdo konferencijų patalpas, jos taip pat turėtų užtikrinti, kad (virtualiai) dalyvautų teisės konsultantai, kiti patarėjai ir asmenys, kuriais prašytojas pasitiki, kad jie jam galėtų padėti. Turėtų būti užtikrinama saugi, be kita ko, konfidenciali aplinka. Su konfidencialumu susijusios priemonės taip pat apima ryšio saugumą.
- Kai vaizdo konferencijų rengti nėra techniškai įmanoma arba tinkama, valstybės narės, remdamosi sveikatos ir saugos rekomendacijomis, galėtų pasinaudoti būtinomis fizinio ir socialinio atskyrimo priemonėmis, kad būtų sumažinta rizika užsikrėsti, pavyzdžiui, galėtų įrengti apsauginį stiklą. Net tada, kai vaizdo konferencijų neįmanoma techniškai surengti, reikėtų ieškoti visų įmanomų būdų teikti nuotolines sinchroninio vertimo paslaugas.
- Reikia laikytis ES taisyklių dėl pokalbių stenogramų ir (arba) įrašų. Be vaizdo konferencijų, turėtų būti užtikrinta kitų būdų, kuriais prašytojai galėtų pateikti įrodymus taip, kad būtų užtikrintas teikiamų dokumentų saugumas ir konfidencialumas, pavyzdžiui, naudojantis priėmimo tinklu, vietos padaliniais ar atitinkamomis ministerijomis. Pavyzdžiui, vaizdo konferencijų salėje galėtų būti skeneris, kuriuo prašytojai galėtų siųsti dokumentus.
- Jei asmeniniai pokalbiai rengiami nuotoliniu būdu, nagrinėjant prašymą reikėtų atsižvelgti į šią aplinkybę, taip pat į kitus galimus trikdžius pokalbio metu. Daugiau informacijos pateikta EASO praktinėse gairėse „Įrodymų vertinimas“.
- Kai prašymus nagrinėjantys pareigūnai dirba nuotoliniu būdu, svarbu, kad jie galėtų įprastais būdais konsultuotis su vyresniaisiais prašymus nagrinėjančiais pareigūnais, prižiūrėtojais ir (arba) ekspertais, naudodamiesi saugiomis ryšio sistemomis, kuriomis užtikrinamas asmens duomenų saugumas ir apsauga.

Nagrinėjimo procedūros užbaigimo terminas

Pagal Prieglobsčio procedūrų direktyvos 31 straipsnio 3 dalies b punktą valstybėms narėms leidžiama prašymui išnagrinėti skirtą šešių mėnesių laikotarpį pratęsti ne ilgesniam kaip devynių mėnesių laikotarpiui, kai vienu metu gaunama daug trečiųjų šalių piliečių arba asmenų be pilietybės tarptautinės apsaugos prašymų ir dėl to per šį laiką užbaigti nagrinėjimą praktiškai yra labai sunku. Valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė laikinai taikyti šią nukrypti leidžiančią taisyklę, kai dėl padėties, susiklosčiusios dėl COVID-19, joms praktiškai labai sunku laikytis šešių mėnesių prašymų nagrinėjimo termino, o tai, atsižvelgiant į bendrą teisės akto tikslą ir susijusius interesus, galėtų turėti panašų poveikį kaip ir sunkumai, kylantys dėl didelio vienu metu pateikiamų prašymų skaičiaus, atsižvelgiant į tai, kad teisėkūros institucijos nenumatė konkrečių pandemijos sukeltų aplinkybių.

1.2 Dublino reglamentas

Perdavimas pagal Dublino reglamentą.

EASO nusiuntė valstybėms narėms užklausą ⁽⁸⁾ dėl perdavimo pagal Dublino reglamentą vykdymo, o Komisija pateikė prašymą pateikti konkrečių duomenų. Remiantis valstybių narių atsakymais, didžiausias skaičius atvejų, kai nuo 2020 m. vasario 25 d. iki kovo 30 d. dėl negalėjimo perduoti prašytojų atsakingai valstybei narei dėl COVID-19 buvo perkelta atsakomybė, yra šiek tiek daugiau nei 1 000 ⁽⁹⁾; tai susiję su 6 valstybėmis narėmis.

Remiantis valstybių narių atsakymais apskaičiuota, kad iki 2020 m. birželio 1 d. 25-iose valstybėse narėse bus ne daugiau kaip 6 000 atvejų, kuriais atsakomybė gali būti perkelta, jei perdavimo procesas nebus atnaujintas dėl COVID-19. Tačiau kai kurios valstybės narės, įskaitant valstybes nares, kuriose yra daug Dublino reglamento atvejų, negalėjo atimti atvejų, kuriais asmuo slapstosi, arba vis dar administraciniu lygmeniu arba teisme nagrinėjamų atvejų, arba nustatyti atskirų terminų, todėl apskaičiuodamos atvejų, kuriais gali būti perkelta atsakomybė, skaičių, rėmėsi apytikriu vertinimu. Todėl manoma, kad atvejų, kuriais atsakomybė per ateinančius du mėnesius gali būti perkelta dėl COVID-19, bus gerokai mažiau.

Siekiant, kad Dublino sistema veiktų tinkamai, labai svarbu, kad valstybės narės glaudžiai bendradarbiautų. Komisija ragina visas valstybes nares atnaujinti perdavimą, kai tik tai praktiškai įmanoma atsižvelgiant į kintančias aplinkybes. Komisija ir EASO prireikus yra pasirengę padėti valstybėms narėms bendradarbiauti, be kita ko, dvišaliu pagrindu.

Prieš atlikdamos perdavimą, valstybės narės turėtų apsvarstyti su COVID-19 susijusią padėtį, be kita ko, padėtį, susidariusią dėl didelio spaudimo atsakingos valstybės narės sveikatos sistemai. Be to, atsižvelgiant į dabartinę padėtį, valstybės narės turėtų stengtis nevēluoti nagrinėti prašymų.

Jei per nustatytą terminą perdavimas atsakingai valstybei narei neįvykdomas, atsakomybė atitenka perdavimo paprašiusiai valstybei narei pagal Dublino reglamento 29 straipsnio 2 dalį. Jokia reglamento nuostata neleidžiama nukrypti nuo šios taisyklės esant tokiai padėčiai, kokia susiklostė dėl COVID-19 pandemijos.

Kalbant apie nelydimus nepilnamečius, susijungimo su šeimos nariais, broliais ir (arba) seserimis ar giminaičiais procedūra galėtų būti tęsiama pasibaigus 29 straipsnyje nustatytam perdavimo terminui, kai tai atitinka vaiko interesus ir kai procedūra dėl nepilnamečio vietos viršijo šį terminą, kaip nustatyta Dublino įgyvendinimo reglamento ⁽¹⁰⁾ 12 straipsnio 2 dalyje.

Be to, pagal Dublino reglamento 17 straipsnio 2 dalį valstybė narė gali bet kuriuo metu iki tol, kol priimamas sprendimas dėl prašymo esmės, paprašyti kitos valstybės narės perimti savo žinion prašytoją, kad suvienytų bet kuriuos asmenis, susijusius šeimos ryšiais, dėl humanitarinių priežasčių, ypač vadovaudamasi šeimos ar kultūriniais motyvais, net jei ta kita valstybė narė iš tikrųjų nėra atsakinga. Ši taisyklė taip pat galėtų būti taikoma tais atvejais, kai būtų taikomi su šeimos susijungimu susiję privalomi kriterijai, tačiau dėl COVID-19 negalint atlikti perdavimo viršyti perdavimo terminai.

Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktų leidėjai nenumatė konkrečių pandemijos sukeltų aplinkybių, valstybės narės turėtų turėti galimybę taikyti tokią diskrecinę išlygą net ir tais atvejais, kai tikslas nėra sujungti šeimos santykius.

⁽⁸⁾ „COVID-19 poveikio Dublino reglamento praktikai apžvalga praktiniu ir techniniu lygmeniu“ (angl. „Practical/technical level to provide overview on the impact of COVID19 on the Dublin practice“).

⁽⁹⁾ Kai kurios valstybės narės galėjo pateikti tik apytikslius duomenis.

⁽¹⁰⁾ 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1560/2003, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, taikymo taisykles (OL L 222, 2003 9 5, p. 3), su pakeitimais, padarytais 2014 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 118/2014 (OL L 39, 2014 2 8, p. 1).

Valstybės narės gali dvišaliu pagrindu kiekvienu konkrečiu atveju susitarti, kad tada, kai bus galima atnaujinti perdavimą pagal Dublino reglamentą, valstybės narės, kurios prieš sustabdymą buvo atsakingos už prašytojus, sutiks vėl priimti atsakomybę už atitinkamus prašytojus.

Tam, kad šią taisyklę būtų galima taikyti, turėtų būti gautas prašytojo sutikimas, kaip reikalaujama pagal 17 straipsnio 2 dalį.

Dublino procedūros

Pokalbiai. Pagal Dublino reglamento 5 straipsnio 2 dalį valstybės narės neprivalo rengti asmeninio pokalbio, jei prašytojas jau gavo su to reglamento taikymu susijusią informaciją ⁽¹¹⁾ ir informaciją, reikalingą atsakingai valstybei narei nustatyti jau pateikė kitomis priemonėmis. Tokiais atvejais, jei tenkinamos šios sąlygos, pokalbio nerengimas gali būti laikomas tinkama priemone, ypač jei yra įtarimų, kad prašytojas yra užsikrėtęs COVID-19. Jei pokalbis nerengiamas, valstybės narės užtikrina, kad, prieš priimant sprendimą dėl perdavimo, prašytojas turėtų galimybę pateikti papildomos informacijos, svarbios siekiant teisingai nustatyti atsakingą valstybę narę.

Pirmenybė nelydimiems nepilnamečiams ir šeimos susijungimo atvejams. Tais atvejais, kai valstybių narių administracijos pritaiko darbo praktiką ir dėl to gali būti paveiktas gebėjimas laiku išnagrinėti visus Dublino reglamento atvejus, valstybės narės turėtų prioritetine tvarka nagrinėti su nelydimais nepilnamečiais, kitais pažeidžiamais asmenimis ar šeimos vientisumu susijusius atvejus.

IT ryšys. Atsižvelgiant į valstybių narių pareigą bendrauti tarpusavyje per „DubliNet“ ir į daugelio valstybių narių pakoreguotą darbo praktiką, valstybės narės pirmiausia turėtų išnagrinėti, kaip būtų galima nuotolinio darbo aplinkybėmis išlaikyti ryšį su „DubliNet“ arba suteikti prie jo prieigą, kad būtų galima toliau nagrinėti Dublino atvejus, kartu užtikrinant duomenų apsaugą pagal ES teisę.

Praktinės gairės

- Prireikus pokalbiai pagal Dublino reglamentą, kiek įmanoma, turėtų būti vykdomi nuotoliniu būdu rengiant vaizdo konferencijas ir teikiant būtinas nuotolinio vertimo žodžiu paslaugas. Pirmiau pateiktos bendros praktinės gairės dėl asmeninių pokalbių taip pat taikomos pagal Dublino reglamentą vykdomiems pokalbiams. Jei valstybės narės nerengia pokalbio pagal Dublino reglamento 5 straipsnio 2 dalį, jos turėtų užtikrinti, kad registruojant prašymą, kiek įmanoma, iš prašytojo būtų surenkama Dublino procedūrai atlikti reikalingos informacijos. Valstybės narės taip pat galėtų sukurti specialų e. pašto adresą, kuriuo prašytojas galėtų pateikti dokumentus, įrodymus bei informaciją, kartu užtikrindamos duomenų apsaugą pagal ES teisę. Daugiau informacijos pateikta EASO dokumentuose „Reglamento „Dublinas III“ įgyvendinimo praktinės gairės. Pokalbis ir įrodymų vertinimas“ ⁽¹²⁾ ir „Dublino procedūros gairės. Veiklos standartai ir rodikliai“ ⁽¹³⁾.
- Su nelydimais nepilnamečiais ir šeimos susijungimu susijusiais atvejais valstybės narės turėtų pirmiausia siekti įvertinti galimybes nustatyti šeimos narius ir gauti sutikimą registracijos etape. Nacionalinės valdžios institucijos gali nuspręsti pranešti apie tokius atvejus savo nacionaliniam Dublino skyriui iš karto po registracijos arba dienos pabaigoje sudarę prioritetinių atvejų sąrašą.
- Valstybės narės galėtų suteikti prieigą prie „DubliNet“ pakankamam skaičiui nuotoliniu būdu dirbančių darbuotojų. Valstybės narės turi keistis duomenimis per valstybių narių nacionalinius prieigos punktus, taip pat turi užtikrinti saugų ryšį ir saugią prieigą prie „DubliNet“. Kiekvienas nuotoliniu būdu dirbantis darbuotojas, kuriam reikia prieigos prie „DubliNet“, turėtų turėti įrenginius ir priemones, kuriais galima saugiai prisijungti prie valstybių narių nacionalinių prieigos punktų. Pavyzdžiui, viena iš galimybių yra konfigūruoti VPN tarp darbuotojo įrenginio ir valstybės narės nacionalinio prieigos punkto, kuris įrengtas Dublino biure. eu-LISA gali padėti valstybėms narėms ir pasidalyti patirtimi tinklo ar saugumo aspektų srityje. Jei Dublino skyriuje nebus rastas techninis sprendimas nuotoliniu būdu dirbantiems darbuotojams, jis gali nuspręsti, kad biure dirbtų budintys darbuotojai. Tokiu atveju turėtų būti laikomasi su COVID-19 susijusių nacionalinių sveikatos ir saugos gairių.

⁽¹¹⁾ Nurodyta Dublino reglamento 4 straipsnyje.

⁽¹²⁾ EASO dokumentas „Reglamento „Dublinas III“ įgyvendinimo praktinės gairės. Pokalbis ir įrodymų vertinimas“.

⁽¹³⁾ EASO dokumentas „Dublino procedūros gairės. Veiklos standartai ir rodikliai“.

1.3 *Prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų užtikrinimas*

Sveikatos patikrinimas. Daugelyje valstybių narių taikomas griežtesnis prašytojų medicininis patikrinimas ir privalomas naujų atvykstančių asmenų COVID-19 tyrimas. Pagal Priėmimo sąlygų direktyvos 13 straipsnį valstybės narės, siekdamos nustatyti, kokių tinkamų atsargumo priemonių imtis, gali dėl visuomenės sveikatos priežasčių atlikti tarptautinės apsaugos prašytojų medicininį patikrinimą, laikydamosi pagrindinių teisių ir proporcingumo, būtinumo bei nediskriminavimo principo.

Sveikatos priežiūra. Priėmimo sąlygų direktyvos 19 straipsnyje nustatyta, kad prašytojams turėtų būti suteikta reikalinga sveikatos priežiūra, kuri apima bent jau pirmąją medicinos pagalbą ir būtiniausių ligų ir sunkių psichikos sutrikimų gydymą. Valstybės narės turėtų imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad tokia sveikatos priežiūra prireikus apimtų COVID-19 gydymą.

Karantinas ir izoliavimas. Siekdamos užkirsti kelią COVID-19 plitimui, daugelis valstybių narių taiko karantino arba izoliavimo priemones. Tokios priemonės nėra reglamentuojamos Priėmimo sąlygų direktyva. Remiantis nacionaline teise, tarptautinės apsaugos prašytojams gali būti taikomos karantino arba izoliavimo priemonės su sąlyga, kad tokios priemonės yra pagrįstos, proporcingos ir nediskriminacinės. Tai visų pirma reiškia, kad valstybė narė galėtų taikyti karantino ir (arba) izoliavimo priemones prie jos sienų atvykstantiems tarptautinės apsaugos prašytojams tik jeigu ji taiko tokio pobūdžio, nors ir nebūtinai identiškas, priemones visiems asmenims, atvykstantiems iš pandemijos paveiktų teritorijų, ir atitinkamas priemones jos teritorijoje jau esantiems asmenims.

Praktinės gairės

- Pirmiausia turėtų būti atliekamas prašytojų, kuriems kyla didžiausia rizika užsikrėsti, kaip antai pagyvenusių žmonių ar lėtinėmis ligomis sergančių asmenų, taip pat į apgyvendinimo ar sulaikymo centrus atvykusių naujų asmenų sveikatos patikrinimas.
- Prireikus visiems naujiems atvykstantiems asmenims specialiuose atvykimo centruose arba specialiose priėmimo ir sulaikymo centruose galėtų būti nustatomas 14 dienų karantinas. Valdžios institucijos taip pat galėtų matuoti į centrus atvykstančių ir iš jų išvykstančių trečiųjų šalių piliečių temperatūrą, kad nustatytų ligos simptomus. Galėtų būti sukurtas kasdienės galimų įtariamų atvejų stebėsenos mechanizmas.
- Rekomenduojama, kad kiekviename priėmimo centre būtų bent viena pagal atitinkamus izoliavimo standartus įrengta izoliacinė patalpa asmenims, kuriems nustatytas COVID-19.
- Tarptautinės apsaugos prašytojai, kuriems reikia specialios medicininės priežiūros, turėtų būti paskirti specialiosios priežiūros įstaigoms arba perkelti į jas.
- COVID-19 aplinkybėmis tarptautinės apsaugos prašytojai ir gavėjai, turintys patirties sveikatos priežiūros srityje, gali prisidėti prie nacionalinės sveikatos priežiūros sistemos. Valstybės narės raginamos suteikti jiems galimybę įsidarbinti ir sudaryti sąlygas pripažinti jų profesinę kvalifikaciją ar statusą.

Materialinės priėmimo sąlygos.

Kai kurios valstybės narės uždarė kai kurias patalpas, pavyzdžiui, atvykimo centrus, tačiau kai kurias kitas atidarė, pavyzdžiui, skubias prieglaudas. Dalis valstybių narių taip pat mažina patalpų užimtumą ir riboja galimybes į jas patekti ar jose lankytis, kad išvengtų žmonių judėjimo.

Pagal ES teisės valstybės narės turi užtikrinti, kad nuo momento, kai asmuo pateikia prašymą, materialinėmis priėmimo sąlygomis prašytojams būtų garantuojamas tinkamas gyvenimo lygis, kuriuo suteikiamos jų pragyvenimo garantijos ir apsaugoma jų fizinė bei psichinė sveikata.

Tais atvejais, kai asmenys priimami kolektyviniuose priėmimo centruose, Komisija rekomenduoja išnaudoti visus valstybių narių priėmimo pajėgumus, kad būtų, kiek įmanoma, užtikrinamas pakankamas socialinis prašytojų tarpusavio atskyrimas, o rizikos grupės asmenys būtų izoliuojami. Šios priemonės galėtų būti ir prevencinės, ir atsakomosios asmenų, kuriems nustatytas virusas, atžvilgiu, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms grupėms, įskaitant pareiškėjus su negalia, pagyvenusius asmenis arba sveikatos problemų jau turinčius gyventojus.

Praktinės gairės

- Pripažindamos, kad visapusiškai įgyvendinti sveikatos apsaugos protokolus gali būti sunku, priėmimo institucijos turėtų kreiptis į kompetentingas institucijas dėl techninių rekomendacijų dėl sveikatos apsaugos protokolų, kad būtų nustatytos fizinio ir socialinio atskyrimo priemonės, kuriomis siekiama sumažinti viruso plitimą. Darbuotojams turėtų būti rengiami būtini mokymai ir teikiama informacija, kad jie galėtų įgyvendinti sutartus priėmimo centrų valdymo ir susijusių darbo srautų pakeitimus, padarytus priėmus naujus sveikatos apsaugos protokolus.
- Jei priėmimo centrai yra perpildyti ir juose sunku laikytis sveikatos apsaugos protokolų, prašytojai, kiek įmanoma, turėtų būti perkelti į kitus centrus. Jei yra laisvų priėmimo pajėgumų, kiekvieno centro užimtumo lygis gali būti sumažintas siekiant sumažinti ligų plitimo riziką. Siekiant užtikrinti mažą užimtumo lygį, būtų galima atidėti suplanuotą kai kurių priėmimo centrų uždarymą.
- Siekdamos sumažinti užimtumo lygį, valstybės narės taip pat galėtų paskatinti asmenis, kurie turi galimybių kitur apsigyventi, palikti veikiančius priėmimo centrus, ir tuos asmenis aprūpinti maisto talonais.
- Kolektyvinės valgyklos yra viena iš vietų, kuriose susitinka didelės gyventojų grupės. Pailginus darbo valandas, įvedus pamainas arba atidarius papildomą patalpą viduje ar išorėje būtų galima sumažinti vienu metu patalpoje esančių asmenų skaičių ir sudaryti jiems sąlygas išlaikyti tarpusavio atstumą. Tas pats galėtų būti taikoma patalpoms, kuriose yra bendra virtuvė, kur gyventojai patys gamina maistą.
- Vietoje bendruomeninės ir grupinės veiklos (futbolo, televizijos žiūrėjimo bendroje patalpoje, kalbos pamokų) galėtų būti suteikta galimybė naudotis patalpomis po vieną arba branduoliniams šeimoms, pavyzdžiui, galėtų būti nustatyti laiko tarpai, kada galima užsiimti veikla, arba tam tikra veikla galėtų būtų perkelta į internetą ir rengiama vaizdo konferencijomis.
- Kuo daugiau asmenų, priklausančių COVID-19 rizikos grupėms, galėtų būti perkelti į labiau individualizuotas priėmimo vietas arba sugrupuoti į atskirą koridorių toliau nuo gyventojų, nepriklausančių rizikos grupėms. Pažeidžiamoms grupėms taip pat turėtų būti suteikta speciali apsauga, pavyzdžiui, pristatomas maistas, mokami kišenpinigiai ir t. t.
- Siekiant sumažinti dėl padėties kylantį stresą, nerimą ir įtampą, valstybėms narėms rekomenduojama užtikrinti psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos tęstinumą, net jei ji teikiama nuotoliniu būdu.
- Valstybėms narėms rekomenduojama imtis priemonių sumažinti su seksualiniu smurtu ir smurtu dėl lyties susijusią riziką, kuri gali padidėti dėl judėjimo apribojimų priėmimo centruose. Kiek įmanoma, turėtų būti toliau užtikrinama galimybė naudotis susijusiomis paramos paslaugomis.
- Būtų galima pratęsti prašytojų atitinkamų dokumentų bei tarptautinės apsaugos gavėjų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų tam tikrus terminus ir galiojimą, siekiant užtikrinti, kad šie asmenys nebūtų nepagrįstai baudžiami už tai, kad nesikreipė į atsakingas institucijas.

Preveninės ir higienos priemonės.

Visos valstybės narės jau įdiegė specialias higienos priemones ir reguliariai dezinfekuoja priėmimo infrastruktūrą. Komisija rekomenduoja toliau taikyti tokias prevencines ir higienos priemones ir jas taikyti net tik kolektyvinių patalpų gyventojams, bet ir jose dirbantiems darbuotojams.

Praktinės gairės

- Informuokite prašytojus apie nacionalines priemones, kurių imtasi siekiant sustabdyti koronaviruso plitimą ir užkirsti jam kelią, ta kalba, kurią jie supranta, arba, kaip pagrįstai manoma, turi suprasti. Šiuo tikslu ta pati plačiai visumenei skirta informacija ir turinys galėtų būti naudojami kaip prašytojams skirtos komunikacijos priemonės, pateikiant vertimą į reikiamas kalbas.
- Informuokite prašytojus ir atkreipkite jų dėmesį konkrečiai į rankų higieną, socialinį atskyrimą, kosėjimą, karantiną ar izoliavimą, higienos priemones, sambūrių draudimą, naudojimąsi viešosiomis erdvėmis, tinkamo elgesio taisyklės, judėjimo apribojimus ir t. t. ir ką jie turi daryti įtarę, kad galbūt yra užsikrėtę.

- Rekomenduojama dažnai naudojamų bendrų patalpų, pavyzdžiui, valgomųjų patalpų, paviršius dezinfekuoti kelis kartus per dieną. Kitos bendrosios patalpos taip pat turėtų būti dezinfekuojamos visą savaitę.
- Prie įėjimo į priėmimo centrą ir pagrindinėse centro vietose galėtų būti įrengta papildomų praustuvių. Priėmimo centrai taip pat gali aprūpinti gyventojus kaukėmis arba suteikti jiems galimybę, kai įmanoma, turėti savo kaukes.
- Siekiant apriboti COVID-19 plitimą būtų galima laikinai apriboti nebūtinus vizitus priėmimo centruose. Dėl to neturėtų būti nustatyta nepagrįstų apribojimų advokatams, globėjams, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui ir (uždarytų centrų atveju) sulaikymo stebėsenos įstaigoms.
- Siekiant užtikrinti socialinį atskyrimą ir lankstesnę darbo tvarką darbuotojams galėtų būti suteikta galimybė dirbti nuotoliniu būdu arba pamainomis.

Kiti materialinių priėmimo sąlygų sudarymo būdai.

Kai kurios valstybės narės apribojo priėmimo centruose teikiamas paslaugas, pavyzdžiui, sustabdė grupinę veiklą ir tiesiogines konsultacijas.

Jei dėl COVID-19 priėmimo institucija neturi pakankamai darbuotojų ar išteklių, kad esamos priėmimo patalpos tinkamai veiktų, valstybės narės gali pasinaudoti Priėmimo sąlygų direktyvos 18 straipsnio 9 dalies b punkte nustatyta galimybe ir tinkamai pagrįstais atvejais bei pagrįstą laikotarpį, kuris turi būti kuo trumpesnis, gali materialines priėmimo sąlygas sudaryti kitais būdais, nei paprastai reikalaujama. Bet kuriuo atveju tokiomis kitokiomis sąlygomis turi būti patenkinami pagrindiniai prašytojų poreikiai, visų pirma susiję su sveikatos priežiūra, pragyvenimu, fiziniu saugumu ir orumu.

Praktinės gairės

- Jei nėra įprastų priėmimo arba atvykimo centrų, galėtų būti skubiai įrengtos prieglaudos. Visais atvejais turi būti tenkinami pagrindiniai poreikiai ir gerbiamas žmogaus orumas.
- Siekiant užtikrinti socialinį atskyrimą prireikus kurį laiką galėtų būti nebeteikiamos nebūtinės paslaugos, pavyzdžiui, grupinė veikla ir tiesioginis konsultavimas. Valstybės narės rekomenduojama nustatyti priemones, kuriomis būtų užtikrintos galimybės palaikyti nuotolinį ryšį ir konsultavimą, be kita ko, naudojantis pagalbos linija.

Vaikų švietimas.

Pagal Priėmimo sąlygų direktyvos 14 straipsnį valstybės narės suteikia prašytojų nepilnamečiams vaikams ir nepilnamečiams prašytojams galimybę mokytis panašiomis sąlygomis kaip ir savo piliečiams.

Nuolatinės prieigos prie švietimo užtikrinimas yra problema, su kuria gali susidurti nacionalinės valdžios institucijos dėl COVID-19 plitimo prevencijos ir ribojimo priemonių. Atsižvelgdamos į tai, kelios valstybės narės pradėjo taikyti mokymo namuose ir kitus nuotolinio mokymosi būdus. Tiek, kiek šios sąlygos sudarytos piliečiams, priemonėmis, kurių imamasi, turėtų būti atsižvelgiama į vaiko interesus pagal Priėmimo sąlygų direktyvos 23 straipsnį ir, kiek įmanoma, į susijusių nepilnamečių amžių ir poreikius. Mokymo paslaugos gali būti tiesiogiai teikiamos apgyvendinimo centruose, jei jos dera su socialinio atskyrimo taisyklėmis.

Praktinės gairės

- Užtikrinkite, kad nepilnamečiai prašytojų vaikai ir nepilnamečiai prašytojai galėtų mokytis namuose arba naudotis kitais nuotolinio mokymosi būdais panašiomis sąlygomis kaip ir vaikai, kurie yra šalies piliečiai. Pavyzdžiui, mokymo namuose būdai gali būti internetinės arba e. mokymosi platformos, kuriose mokytojai kasdien arba kas savaitę stebi pažangą, skaitymo užduotys ir pratimai, skirti atlikti namuose, laisvalaikio ir švietimo užduočių rinkiniai, radijo, tinklalaidžių arba televizijos akademinio turinio įrašai.

- Mokymosi internetu ar e. mokymosi tikslais gali prireikti padidinti prieigą prie interneto kolektyvinėse priėmimo patalpose – suteikti galimybę naudotis belaidžio ryšio tinklu (jei tėvai turi savo asmeninius ryšio prietaisus) ir kompiuteriais, kuriais būtų naudojamos laikantis socialinio atskyrimo taisyklių.
- Švietimo paslaugų teikėjai, įskaitant kalbų kursų ar savaiminio mokymosi paslaugų teikėjus (pvz., NVO), turėtų galėti tęsti veiklą centre, jei užtikrinamos socialinio atskyrimo taisyklės ir prevencinės sveikatos apsaugos priemonės, arba nuotoliniu būdu naudojantis internetinėmis priemonėmis.
- Švietimo ekstremaliosiose situacijose tarpagentūrinis tinklas (angl. „Inter-Agency network on Education in Emergencies“) yra parengęs švietimo tęsimo COVID-19 aplinkybėmis gaires (<https://inee.org/>).

Pagal Priėmimo sąlygų direktyvą sulaikyti prašytojai.

Prašytojų, sulaikytų remiantis Priėmimo sąlygų direktyvoje nustatytais pagrindais, atžvilgiu Priėmimo sąlygų direktyvos 11 straipsnyje nustatyta, kad „sulaikytų prašytojų, kurie yra pažeidžiami asmenys, sveikatai, įskaitant psichinę sveikatą, nacionalinės valdžios institucijos turi skirti išskirtinį dėmesį“ (pvz., COVID-19 atveju).

Praktinės gairės

- Sulaikytiems prašytojams turėtų būti toliau leidžiama išeiti į lauką. Kai kurios valstybės narės sutrumpino laiką, kurį sulaikytieji gali praleisti ne sulaikymo centre, kad centro gyventojai turėtų mažiau sąlyčio su bendruomenės gyventojais. Apie bet kokius apribojimus, pavyzdžiui, lankytojų ribojimą, reikia iš anksto išsamiai paaiškinti. Be to, galėtų būti sudaryta alternatyvių būdų ryšiams su šeima ir draugais palaikyti, pavyzdžiui, telefonu ar internetu.
- Taip pat būtų galima atsižvelgti į galimą papildomos psichologinės pagalbos poreikį, skaidrų informuotumo didinimą ir dalijimąsi informacija apie šią ligą.
- PSO gairėse „Pasirengimas COVID-19, jo prevencija ir kontrolė kalėjimuose bei kitose sulaikymo vietose“ (angl. „Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention“) (<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>) pateikta naudingos informacijos apie tai, kaip užkirsti kelią potencialiam ligos protrūkiui ir su juo kovoti sulaikymo vietose, ir kartu pabrėžiami svarbūs pagrindinių teisių aspektai, kurių reikia paisyti reaguojant į COVID-19.

1.4 EURODAC reglamentas

Pirštų atspaudų ėmimas ir perdavimas

EURODAC reglamento 9 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kai neįmanoma paimti prašytojo pirštų atspaudų dėl priemonių, kurių imtasi jo arba visuomenės sveikatos apsaugai užtikrinti, valstybės narės tokius pirštų atspaudus paima ir persiunčia kuo skubiau, bet ne vėliau kaip per 48 valandas nuo tų su sveikata susijusių priežasčių išnykimo.

Visų trečiųjų šalių piliečių, kurie privalo duoti pirštų atspaudus, pirštų atspaudai turėtų būti paimami kuo greičiau, užtikrinant visuomenės sveikatos apsaugą.

2. Perkėlimas į ES

Dėl COVID-19 krizės protrūkio labai sutriko perkėlimo į ES operacijos: valstybės narės, UNHCR ir TMO jas laikinai sustabdė. Be to, UNHCR sustabdė skubios humanitarinės evakuacijos operacijas, vykdomas tolesnio perkėlimo į ES tikslais. Dėl tų pačių priežasčių šiuo metu sunku patekti į pabėgėlius priimančias trečiąsias šalis.

Komisija pripažįsta, kad aplinkybės yra sudėtingos ir daro poveikį praktiniam valstybių narių priimtų išipareigojimų 2020 m. į ES perkelti 29 500 asmenų įvykdymui. Vis dėlto Komisija ragina valstybes nares toliau solidarizuotis su asmenimis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir su daug pabėgėlių priimančiomis trečiosiomis šalimis. Atsižvelgiant į COVID-19 poveikį šiose trečiosiose šalyse, gali būti dar svarbiau perkėlimo į ES poreikius tenkinti kuo greičiau.

Komisija ragina valstybes nares tiek, kiek praktiškai įmanoma laikantis ekstremaliosios visuomenės sveikatos priemonių, krizės laikotarpiu tęsti su perkėlimu į ES susijusią veiklą, kad būtų pasirengta atnaujinti perkėlimą į ES visiems procedūros dalyviams saugiomis sąlygomis, kai tai vėl bus įmanoma.

Kadangi šiuo metu perkėlimo į ES operacijos sutrikusios, Komisija padės valstybėms narėms įgyvendinti 2020 m. išipareigojimus, visų pirma bus lanksti įgyvendinimo laikotarpio po 2020 m. atžvilgiu, siekdama užtikrinti, kad valstybės narės turėtų pakankamai laiko visiškai įgyvendinti priimtus 2020 m. išipareigojimus.

Praktinės gairės

- Komisija ragina valstybes nares apsvarstyti naujus darbo būdus, kad jų perkėlimo į ES programos veiktų. Visų pirma valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su UNHCR, turėtų apsvarstyti galimybę priimti prašymus dėl perkėlimo į ES dosjė pagrindu, ir numatyti galimybę rengti vaizdo pokalbius, per kuriuos būtų teikiamos nuotolinės sinchroninio vertimo paslaugos, taip pat nuotolines orientavimo prieš išvykimą priemonės, kai tik jas vėl bus galima taikyti pirmojo prieglobsčio šalyse, be kita ko, naudojantis EASO perkėlimo paramos priemone Stambule. Taip būtų užtikrinta, kad būtų toliau atrenkami asmenys, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir kad atrinkti asmenys galėtų būti pasirėngę vykti į valstybių narių teritoriją, kai tik bus panaikinti kelionių apribojimai.
- Atsižvelgiant į tai, kad asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir asmenims, kurie keliauja dėl kitų humanitarinių priežasčių, taikoma laikino nebūtinų kelionių apribojimo išimtis, valstybės narės raginamos sudaryti palankesnes sąlygas tolesniam asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga ir kurie jau yra atrinkti būti perkelti į ES, atvykimui po vieną ar grupę, kai tai praktiškai įmanoma dabartinėmis aplinkybėmis. Šioje srityje reikėtų glaudžiai bendradarbiauti su TMO ir UNHCR, be kita ko, dėl sveikatos patikrinimų prieš išvykimą ir galimų karantino priemonių.
- Valstybės narės taip pat raginamos peržiūrėti savo perkėlimo į ES veiksmų planus, kad būtų atsižvelgta į galimas paaštrėjusias sveikatos srities problemas, pavyzdžiui, numatyti galimybę atlikti COVID-19 tyrimus arba sudaryti karantino sąlygas.
- Komisija ragina valstybes nares visapusiškai naudotis EASO perkėlimo į ES ir humanitarinio priėmimo tinklu kaip pagrindiniu forumu, kuriame būtų keičiamasi informacija, kuriami nauji darbo metodai ir bendrai rengiamos išeities iš dabartinės padėties, kai sustabdytos perkėlimo į ES operacijos, strategijos. Atsižvelgiant į tai, kad perkėlimo operacijos į ES yra sudėtingos, valstybės narės glaudžiai bendradarbiaudamos gali padėti laiku ir sklandžiai atnaujinti perkėlimo į ES procedūras. Prireikus tinklo veikloje dalyvaus UNHCR ir TMO.
- Privataus rėmimo programų, susijusių su perkėlimu į ES, atžvilgiu valstybės narės raginamos užtikrinti, kad ryšių kanalai su rėmėjų organizacijomis ir pavieniais rėmėjais būtų atviri, kad jie būtų informuojami apie perkėlimo į ES programų padėtį ir galbūt ateityje atvyksiančius asmenis. Valstybėse narėse, kuriose jau vykdomos privataus rėmimo programos, rėmėjai turėtų būti toliau atrenkami ir tikrinami, kad būtų galima išplėsti būsimas priėmimo galimybes.

3. Gražinimas

Šiame skirsnyje pateikiamos gairės siekiant padėti nacionalinėms valdžios institucijoms nustatyti galimas priemones, kurių būtų galima imtis, kad būtų užtikrintas trečiųjų šalių piliečių gražinimo į jų kilmės šalis arba tranzito šalis procedūrų tęstinumas ir saugumas atsižvelgiant į dabartinę COVID-19 pandemiją.

Vykdydamos gražinimo veiksmus ir procedūras, valstybių narių kompetentingos institucijos turi visapusiškai atsižvelgti į nacionalines sveikatos apsaugos priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti, ir jas taikyti proporcingai bei nediskriminuodamos visiems neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams. Ypač reikėtų atsižvelgti į pažeidžiamų asmenų padėtį ir poreikius. Taip pat reikėtų atsižvelgti į ypatingą padėtį, susijusią su nacionalinėmis sveikatos apsaugos priemonėmis ir COVID-19 poveikiu trečiojoje šalyje.

Priemonės, kurių imtasi visame pasaulyje siekiant sustabdyti COVID-19 pandemiją, daro didelį poveikį neteisėtų migrantų grąžinimui. Valstybės narės vykdančios grąžinimo į trečiąsias šalis veiklą ir operacijas kyla praktinių sunkumų, be kita ko, dėl to, kad imigracijos institucijose dirba mažiau darbuotojų, o jie gali būti atsakingi ir už visuomenės sveikatos priemonių įgyvendinimą. Tokie sunkumai visų pirma susiję su iššūkiais įgyvendinant sveikatos ir saugos priemones, kuriomis siekiama apsaugoti tiek neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, tiek grąžinimo srityje dirbančius darbuotojus.

Sunkumų taip pat kyla dėl gerokai sumažėjusios komercinių skrydžių ir kitų rūšių transporto pasiūlos ir dėl ribojamųjų atvykimo priemonių, kurias taiko trečiosios šalys, siekdamos sustabdyti COVID-19 plitimą. FRONTEX Neteisėtą migracijos valdymo programoje (IRMA) nuolat atnaujinama informacija apie oro vežėjų ir trečiųjų šalių taikomas priemones. Todėl šiomis aplinkybėmis labai svarbu imtis visų būtinų priemonių siekiant kuo labiau sumažinti riziką, keliamą grąžinimo operacijose, procedūrose ir veikloje dalyvaujančių asmenų sveikatai.

Nors dėl šių būtinų priemonių veikla laikinai sutriko, darbas grąžinimo srityje turėtų būti tęsiamas, visų pirma ta veikla, kuri gali būti vykdoma nepaisant ribojamųjų priemonių (pvz., tapatybės nustatymas, naujų dokumentų išdavimas, įtraukimas į remiamo savanoriško grįžimo ir reintegracijos programas), kad būtų pasirengta vykdyti grąžinimo operacijas, kai jas bus vėl galima vykdyti. Grąžinimo procedūros, kiek įmanoma, turėtų būti tęsiamos, o valstybės narės turėtų būti pasirengusios, be kita ko, padedamos FRONTEX, vėl jas vykdyti ir spręsti susikaupusius atvejus, kai bus pašalinti dėl ribojamųjų priemonių atsiradę trikdžiai. Komisija ir FRONTEX padės nacionalinėms valdžios institucijoms koordinuoti pastangas.

Neteisėtų migrantų, nusprendusių savanoriškai išvykti iš ES teritorijos, grąžinimas turėtų būti toliau aktyviai remiamas ir skatinamas, kartu imantis visų būtinų sanitarinių priemonių. Pirmybė kaip niekada turėtų būti teikiama savanoriškam grįžimui, nes taip sumažinama grąžinimo operacijų keliamą riziką sveikatai ir saugai, be kita ko, iki minimumo sumažėja rizika neteisėtiems migrantams ir lydinčiesiems darbuotojams.

Įgyvendinant priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir apsisaugoti nuo jo plitimo rizikos, nacionalinės valdžios institucijoms kyla praktinių sunkumų dėl to, kaip elgtis sulaikymo prieš išsiuntimą atveju.

Turėtų būti toliau glaudžiai bendradarbiaujama ir palaikomi ryšiai su trečiosiomis šalimis jų piliečių tapatybės nustatymo, naujų dokumentų išdavimo ir grąžinimo klausimais, kartu visapusiškai pripažįstant jų rūpesčius bei jų taikomas ribojamąsias priemones ir imantis visų būtinų sanitarinių atsargumo priemonių. Pagal tarptautinę teisę trečiosios šalys toliau privalo priimti atgal savo piliečius. Daugelis trečiųjų šalių stengiasi palengvinti ir organizuoti užsienyje įstrigusių savo piliečių repatriaciją, o jiems atvykus taiko sveikatos apsaugos priemones. Valstybės narės turėtų bendradarbiauti su trečiųjų šalių valdžios institucijomis siekdamos užtikrinti, kad tokių visuomenės sveikatos priemonių būtų visapusiškai laikomasi, kai neteisėti migrantai grįžta į savo kilmės šalį, kad, kiek įmanoma, būtų galima vykdyti grąžinimo operacijas. Komisija yra pasirengusi remti valstybių narių pastangas bendradarbiauti readmisijos srityje su trečiosiomis šalimis.

FRONTEX yra pasirengusi padėti valstybėms narėms organizuoti visas grąžinimo oro transportu į trečiąsias šalis operacijas, visų pirma palengvinti tiek savanoriškai grįžtančių, tiek priverstinai grąžinamų asmenų repatriaciją reguliariaisiais arba užsakomaisiais skrydžiais, taip pat prirėkus padėti nacionalinėms valdžios institucijoms.

Nepaisant visų pagrįstų pastangų, bus atvejų, kai dėl priemonių, kurių imtasi COVID-19 pandemijai sustabdyti, grąžinimo operacijų nebus galima įvykdyti. Tokiais atvejais valstybės narės turi plačią veiksmų laisvę suteikti leidimą gyventi šalyje arba kitą joje būti teisę suteikiantį leidimą neteisėtiems migrantams dėl asmeninių, humanitarinių ar kitų priežasčių, kaip numatyta Direktyvos 2008/115/EB (toliau – Grąžinimo direktyva) 6 straipsnio 4 dalyje.

Grąžinimo procesai

Nacionalinėmis priemonėmis, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti, ribojamos galimybės grąžinimo institucijoms palaikyti tiesioginius ryšius su grąžinamais asmenimis ir trečiųjų šalių institucijomis.

Reikia sušvelninti tokių ribojimų pasekmes, užtikrinti, kad priemonės, kurių per administracines procedūras imasi kompetentingos institucijos, būtų grindžiamos kiekvieno neteisėto migranto individualiomis aplinkybėmis ir į jas būtų tinkamai atsižvelgiama, taip pat užtikrinti teisę būti išklausytam pagal bendruosius ES teisės principus. Todėl kompetentingos institucijos, siekdamos laikytis šių reikalavimų, turėtų taikyti alternatyvias priemones: nereikalauti, kad trečiosios šalies pilietis atvyktų fiziškai, arba riboti fizinį kontaktą.

Panašaus požiūrio laikytis rekomenduojama ir siekiant išlaikyti atvirus ryšių ir bendradarbiavimo su trečiųjų šalių valdžios institucijomis kanalus, tuo metu, kai dėl ribojamųjų priemonių daugelio trečiųjų šalių konsuliniai darbuotojai turi vis mažiau galimybių atlikti tapatybės nustatymo ir naujų dokumentų išdavimo procedūras. Laikantis tokio požiūrio būtų lengviau išspręsti konkrečius atvejus ir pasistūmėti į priekį vykdant atitinkamas procedūras ir tada, kai tik bus galima, – grąžinti asmenį.

Nepaisant dabartinių apribojimų, savanoriškas grįžimas tebėra perspektyviausia galimybė padėti neteisėtiems migrantams išvykti. Todėl labai svarbu skatinti savanoriško grįžimo galimybes, įskaitant galimybes gauti reintegracijos pagalbą, ir užtikrinti nacionalinių remiamo savanoriško grįžimo ir reintegracijos programų tęstinumą, drauge atsižvelgiant į COVID-19 poveikį trečiosiose šalyse. Trečiųjų šalių piliečiai, norintys dalyvauti tokiose programose, turėtų ir toliau turėti galimybę tai daryti, o grąžinimo ir reintegracijos konsultacijos turėtų būti, kiek įmanoma, toliau vykdomos naudojant priemones, kuriomis fizinis artumas sumažinimas arba jo nereikia.

Praktinės gairės

- Pokalbiams rengti naudokite vaizdo konferencijas, rašytinę komunikaciją ar kitus virtualaus ir nuotolinio ryšio kanalus, kartu užtikrindami galimybę gauti vertimo žodžiu paslaugas ir teisinę pagalbą. Nacionaliniu lygmeniu būtų galima parengti visoms susijusioms šalims skirtas gaires.
- Tam, kad palaikytumėte ryšius su trečiųjų šalių konsulinėmis įstaigomis ir darytumėte pažangą konkrečiais atvejais, naudokite vaizdo konferencijas ir kitas turimas elektronines priemones, pavyzdžiui, readmisijos bylų valdymo sistemas.
- Tam, kad padidintumėte vaizdo konferencijų ir kitų virtualaus ir nuotolinio ryšio elektroninių priemonių bei kanalų prieinamumą ir naudojimą, kai įmanoma, naudokitės FRONTEX parama.
- Tam, kad galėtumėte lengviau vykdyti tapatybės nustatymo ir naujų dokumentų išdavimo procedūras, naudokitės operatyvinių imigracijos ryšių palaikymo pareigūnų ir ES grąžinimo ryšių palaikymo pareigūnų trečiosiose šalyse pajėgumais.
- Tam, kad galėtumėte tęsti grąžinimo ir reintegracijos konsultacijas ir užtikrintumėte registravimąsi į remiamo savanoriško grįžimo ir reintegracijos programas, naudokite internetines formas, renkite pokalbius telefonu, taip pat naudokitės kitomis nuotolinio ryšio priemonėmis. Pratęskite užsiregistravimo į tokias programas terminus. Palaikykite glaudžius ryšius su reintegracijos paslaugų teikėjais trečiosiose šalyse. Apsvarstykite galimybę pakoreguoti valstybių narių suteiktus reintegracijos priemonių rinkinius, kai paslaugų teikėjai negali teikti savo įprastų paslaugų trečiosiose šalyse.
- Tam, kad užtikrindami duomenų apsaugos taisyklių laikymąsi galėtumėte registruoti būtiną informaciją apie grąžinamus asmenis, naudokitės FRONTEX finansine parama nacionalinėms grąžinimo bylų valdymo sistemoms (RECAMAS) pritaikyti.

Savanoriško išvykimo laikotarpis

Dėl didelių komercinių skrydžių apribojimų ir trečiųjų šalių nustatytų ribojamųjų priemonių iš Europos atvykstantiems asmenims trečiųjų šalių piliečiai, dėl kurių priimti sprendimai grąžinti, kuriais nustatomas savanoriško išvykimo laikotarpis, gali negalėti įvykdyti tokio sprendimo per nustatytą laikotarpį, kad ir kaip norėtų. Todėl trečiųjų šalių piliečiams dėl sprendimo grąžinti nesilaikymo gali būti taikomas draudimas atvykti, kaip reikalaujama Grąžinimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalyje. Tačiau neteisėti migrantai negali būti laikomi atsakingais ir patirti neigiamų pasekmių dėl padėties, kurios jie negali kontroliuoti.

Kad tokia padėtis nesusidarytų, valstybės narės turėtų pasinaudoti Grąžinimo direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybe ir pratęsti savanoriško išvykimo laikotarpį atitinkamu laikotarpiu, atsižvelgdamos į konkrečias konkrečias atvejo aplinkybes, ribojamųjų priemonių trukmę ir pobūdį bei transporto priemonių į trečiąją šalį, į kurią grąžinama, prieinamumą.

Valstybės narės, priimdamos sprendimą grąžinti, taip pat turėtų nustatyti ilgesnį nei 30 dienų savanoriško išvykimo laikotarpį, jei, atsižvelgiant į konkrečias atvejo aplinkybes ir visų pirma į transporto priemonių į trečiąją šalį, į kurią grąžinama, prieinamumą, nuo pat pradžių yra aišku, kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis negalės išvykti per 30 dienų.

Jei savanoriško išvykimo laikotarpis pratęsiamas ir jei sprendimo vykdymas laikinai sustabdomas, neteisėti migrantai turėtų gauti raštišką patvirtinimą, kaip numatyta Grąžinimo direktyvoje (14 straipsnis).

Jei savanoriško išvykimo laikotarpio negalima laikyti dėl to, kad nėra transporto į trečiąją šalį, į kurią grąžinama, arba dėl bet kurios kitos nuo asmens valios nepriklausančios ir su ribojamosiomis priemonėmis susijusios priežasties, valstybės narės neturėtų nustatyti draudimo atvykti arba turėtų atšaukti tokį paskelbtą draudimą.

Praktinės gairės

- Kai būtina ir proporcinga, naudokitės galimybe nustatyti tam tikras prievoles, kad savanoriško išvykimo laikotarpiu būtų išvengta pasislėpimo pavojaus, kaip numatyta Grąžinimo direktyvos 7 straipsnio 3 dalyje, pavyzdžiui, prievolę neišvykti iš tam tikros vietos, pateikti institucijoms tapatybės arba kelionės dokumentus.
- Pasislėpimo turėtų būti vengiama taikant priemones, kuriomis mažinamas judėjimas viešose vietose ir užtikrinamas socialinis atskyrimas, pavyzdžiui, asmuo turėtų reguliariai prisistatyti per vaizdo skambučius, laikantis duomenų apsaugos taisyklių.

Vaikų švietimas

Grąžinimo direktyvoje nustatyta, kad nepilnamečiams, atsižvelgiant į jų buvimo trukmę, turėtų būti sudarytos sąlygos dalyvauti pagrindinio švietimo sistemoje tiek savanoriško išvykimo laikotarpiu ir laikotarpiais, kuriais buvo atidėtas išsiuntimas (14 straipsnis), tiek sulaikymo laikotarpiu (17 straipsnis).

Nacionalinėms valdžios institucijoms siekiant sudaryti sąlygas nepilnamečiams, kuriems taikomos grąžinimo procedūros, dalyvauti pagrindinio švietimo sistemoje, gali kilti sunkumų dėl priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti. Atsižvelgdamos į tai, kelios valstybės narės pradėjo taikyti mokymo namuose ir kitus nuotolinio mokymosi būdus. Tiek, kiek šios sąlygos sudarytos piliečiams, priemonėmis, kurių imamasi, turėtų būti visapusiškai atsižvelgiama į vaiko interesus (5 straipsnis) ir, kiek įmanoma, į susijusių nepilnamečių amžių ir poreikius.

Praktinės gairės

- Užtikrinkite, kad nepilnamečiai galėtų mokytis namuose arba naudotis kitais nuotolinio mokymosi būdais panašiomis sąlygomis kaip ir vaikai, kurie yra šalies piliečiai. Pavyzdžiui, mokymo namuose būdai gali būti internetinės arba e. mokymosi platformos, kuriose mokytojai kasdien arba kas savaitę stebi pažangą, skaitymo užduotys ir pratimai, skirti atlikti namuose, laisvalaikio ir švietimo užduočių rinkiniai, radijo, tinklalaidžių arba televizijos akademinio turinio įrašai.
- Mokymosi internetu ar e. mokymosi tikslais prireikus apvarstykite galimybę padidinti prieigą prie interneto ir kompiuterių, kuriais būtų naudojamos laikantis socialinio atskyrimo taisyklių.
- Švietimo paslaugų teikėjai, įskaitant kalbų kursų ar savaiminio mokymosi paslaugų teikėjus, turėtų galėti tęsti veiklą, jei užtikrinamos socialinio atskyrimo taisyklės ir prevencinės sveikatos apsaugos priemonės, arba nuotoliniu būdu naudojantis internetinėmis priemonėmis.
- Švietimo ekstremaliosiose situacijose tarpagentūrinis tinklas (angl. „Inter-Agency network on Education in Emergencies“) yra parengęs švietimo tęsimo COVID-19 aplinkybėmis gaires (<https://inee.org/>).

Sveikatos priežiūra

Grąžinimo direktyvoje nustatyta, kad trečiųjų šalių piliečiai, kiek įmanoma, turėtų turėti galimybę gauti neatidėliotiną medicinos pagalbą ir būtiniausių ligų gydymą. Valstybės narės turėtų imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad tokia neatidėliotina medicinos pagalba ir būtiniausias ligų gydymas apimtų ir grąžinamųjų asmenų galimybes gauti būtinas COVID-19 gydymo paslaugas.

Praktinės gairės

- Informuokite neteisėtus migrantus kalba, kurią jie supranta arba, kaip pagrįstai manoma, turi suprasti, apie nacionalines priemones, kurių imtasi siekiant sustabdyti COVID-19 plitimą ir užkirsti jam kelią, įskaitant rankų higieną, socialinį atskyrimą, kosėjimą, karantiną ar izoliavimą, higienos priemones, susibūrimų draudimą, naudojimąsi viešosiomis erdvėmis, tinkamo elgesio taisykles, judėjimo apribojimus ir t. t. ir ką jie turi daryti įtarę, kad galbūt yra užsikrėtę.

Sveikatos patikra

Remdamosi nacionaline teise, valstybės narės tam, kad nustatytų, kokių atsargumo priemonių imtis, gali dėl visuomenės sveikatos priežasčių atlikti neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių medicininę patikrinimą, kuris turėtų atitikti nediskriminavimo principą ir pagrindines teises. Taip būtų užtikrinta, kad vykdant grąžinimo procedūras, laikantis ES *acquis*, būtų tinkamai atsižvelgiama į trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę.

Readmisijos procesą taip pat gali palengvinti medicininiai tyrimai ir neteisėtų migrantų tikrinimas dėl COVID-19, nes trečiųjų šalių valdžios institucijos bus patikintos dėl sumažėjusio užsikrėtimo pavojaus. Šį procesą gali palengvinti ir grąžinamųjų asmenų informavimas apie karantino priemones trečiosiose šalyse padedant tarptautiniams partneriams, pavyzdžiui, Tarptautinei migracijos organizacijai.

Praktinės gairės

- Pirmiausia turėtų būti atliekamas trečiųjų šalių piliečių, kuriems kyla didžiausia rizika užsikrėsti, kaip antai pagyvenusių žmonių ar lėtinėmis ligomis sergančių asmenų, taip pat į apgyvendinimo ar sulaikymo centrus atvykusių naujų asmenų sveikatos patikrinimas.
- Prieikus į sulaikymo arba apgyvendinimo centrus atvykusiems naujiems asmenims gali būti taikomas 14 dienų karantinas. Valdžios institucijos taip pat galėtų matuoti į centrus atvykstančių ir iš jų išvykstančių trečiųjų šalių piliečių temperatūrą, kad nustatytų ligos simptomus. Galėtų būti sukurtas galimų įtariamų atvejų vertinimo kasdienės stebėsenos mechanizmas.
- Išduoti grąžinamiems asmenims COVID-19 medicinos pažymą, jei to prašo trečioji šalis, į kurią grąžinama; jei įmanoma, bendradarbiauti su tarptautiniais partneriais, kad grąžinami asmenys būtų informuojami apie karantino priemones trečiosiose šalyse.
- Reguliariai tikrinti darbuotojus, palaikančius glaudų kontaktą su grąžinamais asmenimis.
- Naudokitės FRONTEX finansine parama nacionalinėms grąžinimo bylų valdymo sistemoms (RECAMAS) pritaikyti, kad būtų galima registruoti, ar neteisėtas migrantas yra užsikrėtęs arba yra pavojus, kad užsikrės, jeigu pagal nacionalinę teisę numatyta galimybė registruoti tokią informaciją, kartu užtikrinant, kad būtų visapusiškai laikomasi duomenų apsaugos taisyklių ir būtinumo bei proporcingumo principų.

Sulaikymas

Grąžinimo direktyvos 15 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad paaiškėjus, kad konkrečiu atveju nebėra pagrįstos tikimybės išsiųsti, sulaikymas išsiuntimo tikslu nedelsiant sustabdomas. Valstybių narių ir trečiųjų šalių nustatyti laikini apribojimai siekiant užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti **neturėtų būti aiškinami kaip automatinė išvada, kad visais atvejais nebėra pagrįstos tikimybės išsiųsti**. Siekiant kiekvienu atveju nustatyti, ar tebėra pagrįsta tikimybė išsiųsti, galima atsižvelgti į kelis veiksnius.

Praktinės gairės

- Prieš priimdami sprendimą dėl sulaikytų migrantų paleidimo atlikite individualius vertinimus, atsižvelgdami į ilgiausią sulaikymo laikotarpį, į laikotarpį, kurį grąžinamas asmuo jau buvo sulaikytas, į tai, ar kruopščiai atliktos tapatybės nustatymo / naujų dokumentų išdavimo / readmisijos procedūros.
- Kai trečiosios šalies pilietis paleidžiamas, kai būtina ir proporcinga, taikykite švelnesnes nei sulaikymas priemonės pagal Grąžinimo direktyvos 15 straipsnį, kad užkirstumėte kelią pasislėpimui, pavyzdžiui, prievolę neišvykti iš tam tikros vietos arba pateikti dokumentus valdžios institucijoms.
- Kiek įmanoma, imkitės priemonių užtikrinti, kad trečiosios šalies pilietis, paleistas iš sulaikymo centro, galėtų laikytis nacionalinės sveikatos priežiūros priemonių, kurių imtasi siekiant užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti.
- Siekdami užtikrinti, kad švelnesnės priverstinės priemonės atitiktų taikomas nacionalines visuomenės sveikatos priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią COVID-19 plitimui ir jį sustabdyti, taikykite sulaikymui alternatyvias priemones, kuriomis užtikrinama atitiktis nacionalinėms visuomenės sveikatos priemonėms, pavyzdžiui, reguliaraus prisistatymo per vaizdo skambučius, laikantis duomenų apsaugos taisyklių.

Specialių sulaikymo centrų naudojimas, sulaikymo sąlygos ir socialinis atskyrimas

Siekdamos apsaugoti asmenis nuo COVID-19 plitimo, nacionalinės valdžios institucijos vis dažniau taiko socialinio atskyrimo ir kitas atsargumo priemones. Jos taikomos ir sulaikymo centruose, nes juose taip pat gali kilti pavojus tiek sulaikytų migrantų, tiek darbuotojų sveikatai ir saugai, todėl reikia užtikrinti jų apsaugą. Taigi, siekiant išvengti užsikrėtimo atvejų, faktinis didžiausias specialių sulaikymo centrų užimtumas gali būti gerokai sumažintas.

Jei dėl šių priežasčių valstybės narės negali suteikti apgyvendinimo specialiuose sulaikymo centruose, jos gali naudotis kitomis tinkamomis patalpomis, laikydamosi Grąžinimo direktyvoje nustatytų apsaugos priemonių, jei užtikrinamas socialinis atskyrimas ir kitos prevencinės bei higienos priemonės. Valstybės narės turėtų tinkamai atsižvelgti į teisę į šeimos gyvenimą porų ir šeimų su vaikais atveju, taip pat į pažeidžiamų asmenų padėtį.

Praktinės gairės

- Patalpose įdiekite prevencines ir higienos priemones, įskaitant socialinį atskyrimą ir reguliarių bendrų teritorijų dezinfekavimą, ir užtikrinkite, kad būtų pakankamai pajėgumų izoliuoti asmenis.
- PSO gairėse „Pasirengimas COVID-19, jo prevencija ir kontrolė kalėjimuose ir kitose sulaikymo vietose“⁽¹⁴⁾ pateikta naudingos informacijos apie tai, kaip užkirsti kelią potencialiam ligos protrūkiui ir su juo kovoti sulaikymo vietose, ir kartu pabrėžiami svarbūs žmogaus teisių aspektai, kuriuos reikia gerbti reaguojant į COVID-19.
- Siekiant sustabdyti COVID-19 plitimą ir užkirsti jam kelią būtų galima apriboti nebūtinus vizitus. Galėtų būti naudojamos alternatyvios priemonės – bendravimas telefonu, internetu ar kitomis priemonėmis. Dėl to neturėtų būti nustatyta nepagrįstų apribojimų advokatams, globėjams ir stebėsenos įstaigoms.
- Siekiant užtikrinti socialinį atskyrimą prireikus kurį laiką galėtų būti nebeteikiamos nebūtinės paslaugos, pavyzdžiui, grupinė veikla ir tiesioginis konsultavimas.

⁽¹⁴⁾ Pateikta adresu <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT